Spis treści
Содержание

mgr Paweł Balcerak
Nieuczciwe chwyty polemiczne w dyskursie politycznym ... 1
Doc. PhDr. Beáta Balogová, PhD.
Etika klinického sociálneho pracovníka ... 2
Doc. PhDr. Ľubomír Belás, CSc.
Kantova filozofia politiky ... 3
Doc. PhDr. Viera Bilasová, CSc.
Verejnosť a etika politiky ... 4
проф. Тетяна І. Біленко
Вербальная компонента политики: сила слова и слово силы ... 5
prof. WSZiA dr hab. Marek Blaszke
Projekt wiecznego pokoju: Saint-Pierre, Rousseau, Kant ... 6
prof. UR dr hab. Krzysztof Bochenek
Kryzys wartości w ujęciu neotomizmu polskiego okresu międzywojnia ... 7
prof. UW dr hab. Mieczysław Boczar
Postawa scholastyczna vs. postawa monastyczna w myśli XII wieku. ... 8
dr Marek Bosak
Richarda Rorty'ego idea prymatu polityki w kulturze i próba jej przekroczenia ... 9
dr hab. Jacek Breczko
Historia po „końcu historii" (próba ogólnej diagnozy kondycji kultury i polityki Zachodu) 10
mgr Przemysław Chmielecki
Refleksja nad wolnością na uniwerystecie w obliczu *Traktatu teologiczno-politycznego* Barucha Spinozy ... 11
dr Katarzyna M. Cwynar
Kooperatyzm jako idea demokracji uczestniczącej ... 12
мгр Ян Чайковский
Проблема политической свободы в современных натуралистических концепциях ... 13
др Наталия И. Чаплий
Позитивные ценности ... 14
dr Małgorzata Derc
Idee pacyfistyczne w twórczości Anais Nin ... 15
prof. UWM dr hab. Józef Dębowski
Język polityki. Czyli o ciemnej stronie języka raz jeszcze ... 16
prof. PhDr. Rudolf Dupkala, CSc.
Politický cieľ dejín v chápaní I. Kanta a F. Fukuyamu ... 17
prof. dr hab. Bohdan Dziemidok
Perspektywy państw narodowych w epoce globalizacji ... 18
Mgr. Martina Eliášová
Politická kultúra ako element demokracie ... 19
prof. UR dr hab. Leszek Gawor
Kryzys jako atrybut społecznego świata człowieka i jego waloryzacje ... 20
доц. Олег В. Герасимов
Историческая память и политический дискурс: проблема взаимоотношения ... 21

dr Lidia Godek
Interesy i wartości w filozofii polityki Maxa Webera 22
Наталія Григор`єва
Роль гуманітарної освіти у формуванні уявлення про цінності 23
mgr Agata Grzyb
O potrzebie makroetyki. Projekt etyki współodpowiedzialności Karla Otto Apla jako odpowiedź na nowe problemy etyczne zglobalizowanego świata 24
dr Beata Guzowska
Szanse i zagrożenia idei wielokulturowości 25
PhDr. Mária Igazová, PhD.
Vplyv vzdelávania na etické a morálne hodnoty mladých ľudí 26
доц. Андрей Исаев
Национальная идея как ценность (философское осмысление) 27
dr Agnieszka Iskra-Paczkowska
Wolność jako kategoria polityczna 28
mgr Marcin Jurzysta
Krzyż orężem walki politycznej w Polsce – Ruch Palikota *versus* zwolennicy Tadeusza Rydzyka 29
mgr Sławomir Kapustka
Odcienie ksenofobii. Z filozofii wartości Bogusława Wolniewicza 30
проф. Татьяна Казарова
Ценностный вакуум как особенность глобальной цивилизации 31
prof. UZ dr hab. Krzysztof J. Kilian
Feyerabend i Lenin a zasada partyjności 32
prof. AMW dr hab. Jerzy Kojkoł
Religia a polityka w polskiej filozofii społecznej okresu międzywojnia 33
доц. Анастасия Коковкина
Основания и проблемы взаимодействия культур к глобальной перспективе 35
доц. Анна В. Конева
Политики идентичности и способы построения имиджа 36
Barbara Kożuszek
Feminizm jako negacja kobiecości 38
dr Katarzyna Krasucka
Ontyczny status wartości w rosyjskiej myśli politycznej renesansu religijno-filozoficznego 39
prof. dr hab. Antoni Krawczyk
Pozytywne zasady współżycia społecznego w Rosji według poglądów Pawła Piaseckiego i Szymona Starowolskiego 40
dr Anna Kryniecka-Piotrak
Filozoficzny ideał polityka z perspektywy współczesnej demokracji 41
mgr Joanna Krzemkowska-Saja
Jak ujmujemy wartości? Problem intencjonalności emocji 42
Арсений Куманьков
Теория справедливой войны: причины актуализации концепции. 43
Mgr. Peter Kyslan
Skrytá kultúra v Kantovej etike 44

mgr Łukasz Leonkiewicz
O warunkach możliwości współpracy Kościoła z państwem. Perspektywa wschodnio-prawosławna 45
проф. Илья Левяш
От геополитики и геоглобалистике: проблема синтеза интересов и ценностей 46
проф. Виктор П. Макаренко
Геополитический дискурс как интеллектуально-политическая мода 47
Ing. Dušan Miticky
Úloha občianskej spoločnosti v demokracii 48
Prof. dr hab. Jadwiga Mizińska
Psychologizacja polityki 49
проф. Андрей Мясников
«Материнская вертикаль» в структуре матрицы русского традиционного сознания . 50
mgr Łukasz Molenda
Ochlokracja, feminizm i polityczna poprawność jako źródła kryzysu kultury i choroby współczesnej polityki 51
prof. UR dr hab. Artur Mordka
Antysubstancjalna koncepcja kultury a status przywódcy politycznego 52
dr hab. Cezary Mordka
Potrzeby alterocentryczne i problem władzy 53
dr Mirosław Mylik
Myśl polityczna Benedykta XVI 54
dr hab. Andrzej Niemczuk
Wartość wolności a liberalna neutralność państwa 55
dr Paweł Nierodka
Etyka interesu 56
др Бася Никифорова
Религия и политика в постсекулярную эпоху: европейский контекст 57
mgr Paweł Nowakowski
Dyskryminacja w ujęciu libertarianizmu 58
prof. UR dr hab. Przemysław Paczkowski
„Filozof na tronie". Polityczne aspiracje filozofii w antyku 59
mgr Izabela Pasternak
Władza nad sobą w koncepcji Michela Foucaulta 60
доц. Владимир Петрунин
Проблема гражданского неповиновения в социальной доктрине русского православия 61
dr Wojciech Rojek
Polityka a prawda ontologiczna w ujęciu Erica Voegelina 62
доц. Ольга Б. Рыбакова
Религиозный фактор и легитимация власти в постсоветской России 63
проф. Петр Саух
Мультикультурализм: блеск теории и практическая несостоятельность проекта в дискурсе реальных процессов межкультурного взаимодействия 64
prof. UŚ dr hab. Piotr Skudrzyk
Demokracja: razem czy przeciwko sobie? 65

dr Piotr Sobol-Kołodziejczyk
Wypowiedzi polityczne w świetle teorii aktów mowy ... 66
dr hab. Maciej Soin
Paradoks zaangażowania ... 67
доц. Светлана В. Соловьева
Власть и человек: экзистенциальный смысл политического ... 68
prof. UR dr hab. Daniele Stasi
Broda Karola Marksa ... 69
dr Elżbieta Struzik
Biopolityka a cielesność ... 70
mgr Marcin Subczak
„Polityka Dobra" w filozofii Platona ... 71
проф. Степан Сулакшин
Цели и ценности в государственном управлении ... 72
prof. UMCS dr hab. Stefan Symotiuk
Architektonika świata wartości ... 74
доц. Татьяна В. Шоломова
Потребительские ценности как эстетический код: от К.Маркса до П.Бурдье ... 75
prof. WSL dr hab. Wiesław Sztumski
Wartości i antywartości ... 76
prof. dr hab. Maria Szyszkowska
Polityka a moralność z perspektywy wolności człowieka ... 77
prof. dr hab. Roman Tokarczyk
Meandry modelowych relacji polityki z wartościami i interesami ... 78
Mgr. Veronika Vašková
Politika, etika a morálka – vzťahové a interpretačné súvislosti ... 79
dr Jan Wadowski
Poszukiwanie wartości w cywilizacji naukowo-technicznej ... 80
mgr Marek Woch
Filozofia prawa a instytucja Trybunału Konstytucyjnego ... 81
dr Ryszard Wójtowicz
Enancjodromia prawa naturalnego. Wybrane aspekty ... 82
prof. dr hab. Andrzej L. Zachariasz
Neoliberalizm jako doktryna postmodernistycznego imperium ... 83
Mgr. Sandra Zákutná
Aktívne občianstvo vo filozofii I. Kanta a A. Fergusona ... 84
dr Włodzimierz Zięba
Polityczny wymiar idei tożsamości ... 85
prof. UR dr hab. Grażyna Żurkowska
Demokracja radykalna (polityka w post-politycznym świecie) ... 86

mgr Paweł Balcerak
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Nieuczciwe chwyty polemiczne w dyskursie politycznym

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Argumentacja jest istotnym elementem życia publicznego i politycznego, choć jej znaczenie nie kończy się na tych obszarach. Ostatnimi czasy sztuka argumentacji doczekała się ponownego i pogłębionego badania, zarówno w aspekcie praktycznym jak i teoretycznym. W wieku XXI poglądy polityczne zwykłego obywatela kształtuje się prawie wyłącznie przez komunikację masową i medialną. Komunikaty polityczne, przekazywane głównie w dialogach i debatach politycznych, nastawione są na wywieranie wpływu na nasze poglądy i powodowanie aprobaty proponowanych rozwiązań.

W wystąpieniu postawimy tezę mówiącą, że tego typu komunikacja łamie zasady kooperacji Grice'a i w związku z tym jej celem nie jest budowanie porozumienia a wyłącznie forsowanie pewnych poglądów (często nie w sposób pozytywny ale przez podważanie poglądów strony przeciwnej). W sytuacji takiej nie mogą zaistnieć reguły konwersacji co prowadzi do wniosku, że rozmówcy niejako posługują się innymi językami. W rzeczy samej jednym ze zjawisk, którym się przyjrzymy będzie zastosowanie definicji perswazyjnej w dyskursie politycznym. Użycie tego typu definicji zdaje się potwierdzać fakt, że mimo użycia tak samo brzmiących słów, rozmówcy posługują się innymi językami. Przyjrzymy się warunkom skutecznego zastosowania tego i innych nieuczciwych chwytów w argumentacji.

Doc. PhDr. Beáta Balogová, PhD.
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Etika klinického sociálneho pracovníka

[sekcja III – 23 VI 2012 – sala B]

Zámerom príspevku je akcentácia dvoch vysoko aktuálnych tém, jednak je to otázka etiky a morálky v kontexte výkonu (v procese posúdenia) klinického sociálneho pracovníka rešpektujúceho etický kódex. Na druhej strane je to teória klinickej sociálnej práce ako oblasti, ktorá si zasluhuje vyššiu pozornosť v podmienkach Slovenska. Cieľom je poukázať na vízie jej možnej etablácie v súvislosti so zvyšovaním počtu odkázaných klientov s nadväznosťou na úsilie zvyšovania ich kvality života v kontexte poskytovania sociálnych služieb.

Doc. PhDr. Ľubomír Belás, CSc.
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Kantova filozofia politiky

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

Preto sa v tejto dobe aj jeho
rozhovory väčšinou týkali politiky.
R. B. Jachmann

Formulácia problému – *absencia* spisu venovanému politike; početnejšie explicitné vyjadrenia k uvedenej téme sa v Kantových spisoch objavujú *až* začiatkom 90-tych rokov po Francúzskej revolúcii; filozofia dejín ako *možné* filozoficko-teoretické východisko úvah.

V Kantovom filozofickom diele nachádzame viaceré vymedzenia politiky. Napríklad: *výkonná právna náuka*, umenie ovládať ľudí, chytrácka obratnosť, empirická a ozajstná politika, *vlastná úloha politiky*. V prípravných rukopisných poznámkach k *Rechtslehre* sa nachádza táto definícia: „Politika ako veda je systém zákonov na zabezpečenie práv a spokojnosti ľudu so svojím vnútorným a vonkajším stavom“. Uvedené určenia politiky možno rozdeliť do dvoch základných skupín. Jedna sa viaže k *skúsenosti* svojho druhu, iná k *praktickému rozumu*, spojenému s *právom a morálkou; r*ealistické posudzovanie politiky; *apriórne* jadro politiky, *antropologické* základy politiky; základné princípy (reprezentácia, federalita, verejnosť); *reforma* ako prirodzený prostriedok politiky; suverenita a občan, poriadok a sloboda.

Večný mier ako politický testament; demokracia a republikanizmus; problém *moci;* politika a morálka, morálny politik a politický moralista; politické maximy; formy štátu; transcendentálna formula verejného práva; najvyššie *politické dobro*.

Súčasnosť v kontexte Kantovho filozoficko-politického odkazu.

Doc. PhDr. Viera Bilasová, CSc.
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Verejnosť a etika politiky

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Príspevok je venovaný problematike vstupu etiky do politickej sféry života spoločnosti aj jednotlivca ako jednému z najaktuálnejších problémov súčasnej doby. Je to spojené predovšetkým s tým, že presadzovanie „možného“ politickými prostriedkami sa nezaobíde bez hodnotových kritérií a morálneho postoja. V demokratickej spoločnosti sa na hľadaní prostriedkov na presadzo-vanie záujmov vo výraznej miere podieľa aj verejnosť, ktorá sa stáva subjektom týchto procesov v boji s aroganciou politickej moci. Kľúčovou otázkou pre etiku verejnosti sa stáva otázka všeľudských práv v reálnych podmienkach globalizmu, ktoré premieňa na etické hodnoty a dáva im vnútorný rozmer spravodlivosti, slobody i blahobytu. A tak vo verejnom diskurze nachádzame viac morálne než politické hľadisko na transformáciu spoločnosti a tento diskurz sa stáva súčasne aj kritériom legitimity politiky.

проф. Тетяна І. Біленко

(Україна – Дрогобычский государственный педагогический университет им. И. Франко)

Вербальная компонента политики: сила слова и слово силы

[sesja plenarna – 24 VI 2012 – sala kolumnowa]

Политика – неотъемлемый структурный элемент современного общества, состоящего из многочисленных социальных групп, слоев, коллективов и т. д. Для нормального функционирования общества необходимы надлежащие средства коммуникации, важнейшее из которых – слово, язык, ибо именно язык обеспечивает гражданам возможность получать информацию, усваивать ее, обмениваться и пользоваться ею в процессе жизнедеятельности. Статус каждого члена общества дает ему определенные права и налагает на него обязанности. Правящие круги общества (прежде всего, государство как аппарат) ожидают законопослушания, но в жизни постоянно наблюдаются недовольство материальными условиями, законами, обстоятельствами труда и пр. Власти повелевают соблюдать определенные нормы поведения, в чем выражается императивность; исходящая от них воля требует повиновения: это вербальная констатация силы, принуждения. Слово власти – это слово силы. Может ли рядовой член общества не соблюсти это требование? Такое случается весьма часто, причем наблюдаются поступки, подлежащие различным классификациям. Против устаревших норм (именно они часто нарушаются) необходимо прежде всего применить силу слова, организовать усилия общественности на устранение утративших правомерность требований. Для этого необходима всеобщая политическая грамотность, толерантность, корректность. Но при наличии процветающей коррупции, агрессивной аморальности очень часто сила слова иссякает, наблюдается его бессилие. Есть и другие группы, которые нарушают законы по сугубо корыстным причинам. На них тоже не подействует сила слова: они к этому не готовы.

Для блага общества необходимо конфликты решать диалектическим взаимодействием слова силы и силы слова.

prof. WSZiA dr hab. Marek Blaszke
(Polska – Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu)

Projekt wiecznego pokoju: Saint-Pierre, Rousseau, Kant

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

Artykuł zestawia poglądy trzech wymienionych w jego tytule pisarzy – filozofów na temat idei utrwalenia wiecznego pokoju. Pierwszym był ksiądz Ch.I. Pastel de Saint-Pierre, publikując *Projet pour rendre la paix perpétuelle en Europe*, Utrecht, 1713. Rousseau jest tylko autorem wyciągu, tj. streszczenia oraz komentarza do dzieła Sait-Pierre'a, ale w swym *Extrait du projet de paix perpétuelle de Monsieur l'abbe de Saint-Pierre*, 1761, dołożył własne myśli.

Saint-Pierre w wizji zjednoczonej Europy, bez wojen, liczy przede wszystkim na porozumienie pomiędzy władcami poszczególnych państw. Powstała Unia miałaby zapobiegać sporom. Jej członkowie wyrzekną się prowadzenia wojen oraz aneksji obcych terytoriów. Rousseau w swych komentarzach do *Projektu…* Saint-Pierre'a nie podziela optymizmu księdza, co do postępów rozwoju rozumu ludzkiego, jako gwaranta utrwalenia dzieła wiecznego pokoju, liczy bardziej na sojusz narodów. Widzi w nich prawdziwych suwerenów, zdolnych dopiero do ustanowienia wiecznego pokoju, po wcześniejszym utrwaleniu powszechnej demokracji ludów Europy.

Dla Kanta w jego *Projekcie wiecznego pokoju…*, 1795, warunkiem jego utrwalenia jest ustalenie prymatu moralności nad polityką. Ustanowienie ustroju republikańskiego, społeczeństwa obywatelskiego, panowania woli powszechnej w warunkach wolności i równości. Przy czym Kant wychodzi tu od kategorii imperatywu kategorycznego. Jest to moralność oparta na: wewnętrznej wolności, rozumie i obowiązku. Ma to zapewnić panowanie prawa publicznego w federacji państw zachowujących pokój, przy poszanowaniu ich odrębności kulturowych i religijnych. Jest to idea jedności w różnorodności, co można uznać za wizję federacji ojczyzn.

prof. UR dr hab. Krzysztof Bochenek
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Kryzys wartości w ujęciu neotomizmu polskiego okresu międzywojnia

[sekcja IV – 23 VI 2012 – zbór]

Filozofowie katoliccy okresu międzywojnia, najczęściej duchowni, opierając się na humanizmie teocentrycznym, w zdecydowany sposób przeciwstawiali się zarówno antropocentryzmowi, jak i naturalizmowi w różnych jego odmianach. Wysuwając problem osoby ludzkiej na plan pierwszy, zdecydowanie występowali przeciw indywidualizmowi i kolektywizmowi zarazem. W dwudziestoleciu rozpoczyna się również ostry spór między relatywizmem i absolutyzmem, toczący się na wielu płaszczyznach. W aspekcie filozoficzno-kulturoznawczym dotyczył przede wszystkim treści i wartości kultury, jak i wartościowań czy hierarchizacji. Niemal wszyscy myśliciele o katolickiej proweniencji z okresu międzywojnia wydają się nie mieć żadnej wątpliwości, co do istnienia poważnego kryzysu dotykającego współczesną kulturę. Często bardzo negatywnie oceniając materializowanie się kultury oraz eksponowany przez nią świat wartości, jedyną nadzieję dla świata, zagrożonego wybuchem wojny, widzą w wartościach proponowanych przez chrześcijaństwo. Nie brak w tym kontekście ciekawych ujęć symptomów kryzysu współczesnej kultury, czy też zdecydowanej krytyki świata wartości proponowanych przez sowiecki komunizm i rasistowski hitleryzm.

prof. UW dr hab. Mieczysław Boczar
(Polska – Uniwersytet Warszawski)

Postawa scholastyczna vs. postawa monastyczna w myśli XII wieku. Piotra Abelarda spór z Bernardem z Clairvaux o wagę autorytetu w dziedzinie wiary chrześcijańskiej

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

Postawa monastyczna, wyrażana zasadniczo przez pisarzy ze środowisk klasztornych, uprawiających zwłaszcza sztukę gramatyki, w swoisty sposób stanowiła kontynuację tradycji patrystycznych. W XII w. czołowym rzecznikiem myśli monastycznej był mnich cysterski, Bernard z Clairvaux. Natomiast postawa scholastyczna, charakteryzująca nauczycieli w ówczesnych szkołach katedralnych, przejawiała się w zamiłowaniu do poszukiwań intelektualnych, opartych głównie na sztuce dialektyki, do stawiania nowych pytań i znajdowania nowych na nie odpowiedzi. Najwybitniejszym przedstawicielem nurtu scholastycznego był Piotr Abelard.

W wystąpieniu będę starał się wykazać, że u podłoża słynnego konfliktu między dwiema wybitnymi postaciami dwunastego stulecia nie leżały ich wzajemne animozje (choć i one odegrały pewną rolę w okolicznościach potępienia Abelarda w 1141 r.), lecz antagonizm wartości uznawanych za priorytetowe w środowisku monastycznym oraz w kręgu myślicieli schola-stycznych. Skupię więc swą uwagę na zasadniczej z punktu widzenia dziejów filozofii po dzień dzisiejszy relacji miedzy *fides* a *ratio*; wpierw omówię Abelardowe określenie wiary jako *existimatio* rzeczy niewidzialnych oraz uznanie tego określenia przez Bernarda za przejaw sceptycyzmu akademickiego w odniesieniu do aktu wiary i za karygodną nierozwagę w doborze słów, a następnie przedstawię rozumienie terminu „autorytet" (*credendi dignitas*) oraz rozważania zawarte w traktacie *Sic et non* na temat hierarchii pism ocenianych z punktu widzenia ich wiarygodności. Ze względu na przedmiot ówczesnego sporu, w swym wystąpieniu skoncentruję się w szczególności na wadze autorytetu, jaką Abelard przypisywał pismom filozofów greckich i rzymskich przy wyjaśnianiu i uzasadnianiu prawd teologicznych. Postaram się uzasadnić tezę, że jedną z istotnych przyczyn nadania wysokiej powagi tym pismom była przyjęta przez mistrza piotra koncepcja *interna inspiratio (locutio)* filozofów pogańskich przez Ducha Św. oraz ich wypowiedzi z użyciem metafor i przenośni. Wyrażane przezeń wysokie uznanie zwłaszcza dla myśli Platońskiej skutkowało oskarżeniem go na synodzie w 1141 r. o utożsamianie w sensie metafizycznym *anima mundi* z Duchem Św. oraz gorzką uwagą Bernarda, że Abelard „wiele się trudzi, aby uchrześcijanić Platona, przez co daje dowód, iż sam jest poganinem". Zarzuty opata z Clairvaux wynikały po części z niezrozumienia metody dialektycznej, sam zaś Piotr w swej *Apologii* zapewniał, że „nie chce w ten sposób być filozofem, by miał się przeciwstawiać Pawłowi", a już po potępieniu żalił się w liście do Heloizy, iż to właśnie „przez znajomość logiki stał się znienawidzonym dla świata".

dr Marek Bosak
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Richarda Rorty'ego idea prymatu polityki w kulturze i próba jej przekroczenia

[sekcja IV – 23 VI 2012 – zbór]

Jedną z najbardziej znanych i kontrowersyjnych tez Rorty'ego jest teza głosząca zmierzch filozoficznego myślenia. Tradycyjne problemy filozoficzne – mówi on – to problemy „zatopione w bursztynie", problemy, które dawno już wypadły poza centrum dyskusji intelektualistów. Filozofia – podobnie zresztą jak religia - traktowana jest przezeń jako „etap przejściowy" w ciągłym procesie dojrzewania. Aktualną „dojrzałością" nie jest tu jednak – mówiąc słowami A. Comta – „faza pozytywna", w której prym wiodą nauki szczegółowe, zwłaszcza jeśli uznamy je za dostarczycielki rzeczywistego obrazu świata. W przekonaniu Rorty'ego ostatni krok, jaki kultura Zachodu uczyniła w stronę dojrzałości, polega na zastąpieniu filozofii – polityką kulturalną. O ile ta pierwsza postuluje odwoływanie się do „obiektywnych kryteriów", oraz usiłuje zdać sprawę z tego, co jest „rzeczywiście rzeczywiste", aby uprawomocnić instytucje społeczne, ta druga neguje możliwość i zarazem potrzebę takiego uprawomocnienia. Polityka kulturalna wspiera się na przekonaniu mówiącym, że wszelkie uzasadnienia, w tym także te, odwołujące się do takich kategorii jak prawda, rzeczywistość czy wola Boża są zawsze funkcją praktyki społecznej. Jak mówi Rorty: „wszelkie próby nazywania władzy wyższej niż władza społeczeństwa są ukrytymi ruchami w grze polityki kulturalnej. Muszą nimi być, bo to jedyna gra w mieście". Uznanie prymatu polityki w kulturze wiąże się jednak z szeregiem trudności teoretycznych związanych ze swego rodzaju radykalizmem proponowanych przezeń rozwiązań. Radykalizm ten najpełniej wyraża się poprzez wykluczenie z ich zbioru wszelkich stanowisk, które sytuując się poza absolutyzmem poznawczym nie prowadziły by jednocześnie do irracjonalizacji i pragmatyzacji kultury.

dr hab. Jacek Breczko
(Polska – Uniwersytet Medyczny w Białymstoku)

Historia po „końcu historii” (próba ogólnej diagnozy kondycji kultury i polityki Zachodu)

[sesja plenarna – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

W 1989 roku F. Fukuyama – nawiązując do Hegla i Kojeve'a – obwieścił koniec historii. Początkiem końca miało być zwycięstwo Napoleona pod Jeną, umożliwiające rozprzestrzenienie się idei Rewolucji Francuskiej w Europie, zwieńczeniem zaś miał być rozpad Związku Radzieckiego i zwycięstwo Zachodu w powojennej konfrontacji ze Wschodem. Uniwersalny model ustrojowy został zatem – jego zdaniem – odkryty i ustanowiony. Wolność, równość, braterstwo przekształciły się w trzy filary Zachodu: gospodarkę rynkową, wielopartyjną demokrację i prawa człowieka. Odtąd ludzkość miała czynić co najwyżej drobne korekty. Od owej diagnozy upłynęło 20 lat i okazała się ona albo niesłuszna, albo przedwczesna. Model ów nie został zglobalizowany; świetnie radzą sobie na przykład systemy rynkowe bez wielopartyjnej demokracji (Chiny); rozprzestrzeniają się też systemy wielopartyjnej demokracji bez przestrzegania praw człowieka (islam). Również wewnątrz Zachodu zarysowują się groźne tendencje autodestrukcyjne, które można opisać w zmodyfikowanych schematach katastrofizmu kulturowego. Kluczowa wydaje się tendencja następująca: rozwój technik przekazywania informacji oraz technik obliczeniowych – sprawdzających oddziaływanie owych informacji – powoduje, że wygrywają (zarówno na rynku medialnym, jak i na rynku politycznym) informacje schlebiające przeciętnym (niskim) gustom. Obniżają one poziom klasy politycznej (wygrywają politycy szablonowi i „obiecujący”), obniżają poziom kultury masowej (coraz bardziej obrazkowej i brutalnej). Wszystko to, plus rozwój rzeczywistości wirtualnej odrealniającej rzeczywistość, prowadzi do zaniku cnoty (solidarności, odpowiedzialności) oraz zaufania do ludzi i świata, uszkadzając w kluczowych miejscach tkankę społeczną.

mgr Przemysław Chmielecki
(Polska – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Refleksja nad wolnością na uniwerystecie w obliczu *Traktatu teologiczno-politycznego* Barucha Spinozy

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

1) Na uniwersytecie „nie podobna odjąć ludziom wolności mówienia tego co myślą”,

2) Każdy człowiek jest panem własnej wolności,

3) „Państwo będzie despotyczne, gdy odmówi komukolwiek wolności mówienia i uczenia tego, co myśli, i przeciwnie będzie rozsądne, gdy wolność tę pozostawi każdemu” – kontekst napięć między władzą państwową a polityką uniwersytetu,

4) Wolność nie działa na szkodę państwu, prawu, moralności, ale pozwala na ich zachowanie – relacja zwrotności i komplementarności,

5) Istotna dla kwestii wolności na uniwersytecie jest natura ludzka, a szczególnie napięcie pomiędzy racjonalnością a popędliwością,

6) Przesądy i stereotypy są silnie zakorzenione w umysłach ludzi. One zaburzają właściwy ogląd rzeczywistości,

7) Nie sposób mówić o władzy bez odniesienia do religii.

dr Katarzyna M. Cwynar
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Kooperatyzm jako idea demokracji uczestniczącej

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

I. Geneza kooperatyzmu.

II. Edward Abramowski jako teoretyk polskiego kooperatyzmu. Cele polskiego kooperatyzmu: aktywizacja i zjednoczenie społeczeństwa polskiego. W okresie zaborów miały charakter polityczny. Po odzyskaniu niepodległości przybrały charakter celów społecznych.

III. Kooperatyzm jako alternatywa państwa ludowego (dyktatury proletariatu). Kooperatywy jako formy działania, w których realizuje się bezpośredni udział członków w funkcjonowaniu i zarządzaniu organizacją.

IV. Różne formy własności jako gwarancja demokracji ekonomicznej i politycznej. Kooperatywy jako organizacje ekonomiczne bezpośrednich producentów i dysponentów wytworzonych dób materialnych.

V. Idea ustroju państwowego jako rzeczpospolitej kooperatywnej. Bezpośredni udział członków stowarzyszeń i ich organizacji w życiu publicznym.

мгр Ян Чайковский
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Проблема политической свободы в современных натуралистических концепциях

[sekcja II – 23 VI 2012 – sala A]

Конец XX века ознаменовался натуралистической интенцией к общим мировоззренческим изменениям отношений человек – природа. Данная тенденция отразилась практически во всех социальных науках – философии, политологии, социологии, антропологии, экономике и т.д. Натуралисты, стремясь «слиться» с природным началом, изменяют первооснову отношений с природой – доминирование человека над последней.

Концепция доминирования человека над природой появилась в XVI ст. и была реализована через идею свободной воли, которая в социальной практике была сформулирована как свобода человека. Со времен Р. Декарта и Ф. Бекона свобода человека являлась особенностью с четко определенными (рациональными) целями, позволяющей человеку рационально действовать во имя собственной пользы. Свобода была той характеристикой, которая априори отличала человека от животного и от природы в целом. Социальные концепции, такие как общественный договор, гражданское общество, государство, принципы верховенства права, демократия полностью основывались на идеи свободы человека. Последствия доминирования свободы человека, как основополагающей ценности, привело к неожиданным результатам – тотальности свободы и, как следствие, отчуждение человека от его собственной сущности – природы.

Отказ натуралистов от идеи доминирования человека над природой меняет восприятие и понимание либеральных ценностей. В этой связи возникает необходимость переосмысления новых отношений, формирующихся в социальной и политической сферах, а также необходимость изменений в понимании ценностей человека (равенство, справедливость и т.д.), основанных на понятии свободы человека.

др Наталия И. Чаплий
(Украина)

Позитивные ценности

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Современный финансовый кризис сопровождается кризисом аксиологическим. Англосаксонская парадигма проповедует приоритет интересов и желаний индивидуума, что противоречит его социальной сущности, природной среде обитания.

В данном выступлении мы ставим задачу рассмотреть влияние «мягкой силы» однополярного мира на систему ценностей, как в общественном, так и индивидуальном срезах, и попытаться сформулировать альтернативную ценностную парадигму. Манипуляционное воздействие через различные политические институты, культурные события, потребительские предпочтения приводит к порабощению обыденного сознания низменными разрушающими ценностями, связанными с телесными желаниями, престижным потреблением. При отсутствии высоких духовных ценностей немедленно возникает культ силы и подчинения. Ценности, превозносящие смыслы и цели человека и общества к свободе, развитию, творчеству, экологическому потреблению – это ценности духовные, ценности позитивные.

Отправной точкой в наших рассуждениях является обращение к уже существующим традициям славянского мира, которым присущи такие ценности и которые достаточно универсальны для того, чтобы быть ассимилированными и не-славянами. Прежде всего, это целостность человека – его тела, души, Духа. Важно воссоединить эгоистические ценности тела и всеобщие духовные ценности.

Необходима разработка новой антропологии, ориентированной на преодоление горизонта нынешнего человека на основе таких ценностей: умеренное разумное потребление; приоритет общего над единичным; всестороннее развитие личности; совесть как моральная основа собственного бытия.

Также необходимо дать определения распространенным понятиям духовного, свободы, духовности. Первый и существенный момент духовного – это самоосознание. Следующий – самопознание. Свобода – качество присущее только субъекту – внешняя необусловленность, спонтанность (как обусловленность из себя), творчество. Таким образом, духовность есть самопознание и самореализация как единый процесс.

dr Małgorzata Derc
(Polska – Wyższa Szkoła Bankowa Toruniu)

Idee pacyfistyczne w twórczości Anais Nin

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Odwołując się do prac wybitnych myślicieli, którzy idee pacyfistyczne realizowali w praktyce, próbuje wykazać, że pacyfizm jest możliwy.

W oparciu o prace Anais Nin dowodzę, że zło moralne jest przejawem niedojrzałości uczuciowej i kryzysu osobowości. Należy podjąć wysiłek, związany z pracą nad przemianą świadomości, słabościami charakteru, empatią, inteligencją emocjonalną, tolerancją, zniewoleniem uczuciowym, budowaniem zaufania.

Odwołując się do twórczości Anais Nin nakreślam zrozumienie związku pomiędzy ideami pacyfistycznymi, a możliwością rozwoju potencjału duchowego człowieka. Przytaczam argument Profesora Jana Narvesona przeciw pacyfizmowi i nakreślam odpowiedź, jakiej udzielili przywódcy pacyfistyczni – Profesor Maria Szyszkowska i Lew Tołstoj oraz Anais Nin.

Anais Nin, wielka humanistka, pisarka i terapeutka ludzkich dusz. Stawiając znak równości pomiędzy złem moralnym i niedojrzałością emocjonalną, proponuje współczesnemu człowiekowi wizytę w gabinecie psychologicznym i korzystanie z mądrości jaką czerpiemy z wiedzy psychologicznej.

Anais Nin, w formie wypowiedzi literackiej w sposób niepowtarzalny opisała zjawisko alienacji i zaniku życia duchowego. Staram się wykazać związek pomiędzy terapią psychiczną a zmianą świadomości. Zmiany, która wymaga , by człowiek przestał żyć tylko dla siebie i dla swej przyjemności. Pozwoli to uniknąć wielu niepożądanych zjawisk – takich jak wojny, manipulacja, niszcząca rywalizacja, mobbing czy alienacja duchowa. Przytaczam słowa pisarki: „Gdybyśmy tylko byli w stanie uciec z domu kazirodztwa, gdzie potrafimy kochać w innych tylko samych siebie". Czucie tylko siebie nie ocala, nie daje zbawienia, nie ratuje.

Uważam, że praca nad sobą, propozycja uzdrowienia ludzkiej duszy przez terapię psychologiczną i życie twórcze w istotny sposób wpłynęłyby na ugruntowanie i rozwój idei pacyfistycznych w XXI wieku.

prof. UWM dr hab. Józef Dębowski
(Polska – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn)

Język polityki. Czyli o ciemnej stronie języka raz jeszcze

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Obserwując bieżące debaty polityczne w Polsce — ich tematykę, dynamikę i nade wszystko język — można zaryzykować hipotezę, że polityka stanowi dzisiaj jeden z najbardziej newralgicznych obszarów, w którym dochodzi do jaskrawego wynaturzenia języka. To wynaturzenie polega zaś na tym, że pierwszorzędne funkcje znaków słownych (informacyjna i komunikacyjna) coraz śmielej wypierane są przez ich funkcje drugorzędne: performatywną, ewokacyjną, ekspresyjną, terapeutyczną i podobne. Dzisiaj — przynajmniej na użytek dyskursu politycznego — polityk wypowiada się nie po to, aby coś komuś o czymś zakomunikować (tj. przekazać informacje), lecz przede wszystkim po to, by ustanowić (wykreować) pewne „fakty polityczne". Politycy coraz częściej wypowiadają także w tym jedynie celu, by się wyrazić lub, mówiąc bardziej pospolicie, wypromować — wypromować (wylansować) siebie albo określoną formację polityczną. Nawet za cenę dezinformacji!

W ten sposób doraźne i bieżące względy pragmatyczne poczynają dominować nad semantycznymi, a nawet czysto syntaktycznymi. W filozofii języka zjawisko to daje się opisać za pomocą tezy o prymacie pragmatyki nad semantyką. To m.in. ta właśnie teza pozwala wyjaśnić, „dlaczego dzisiaj jest łatwiej kłamać, niż dawniej" (T. Czeżowski).

W tym kontekście warto jednak sobie uświadomić przede wszystkim to, że jednym ze skutków bezwzględnego prymatu pragmatyki nad semantyką jest (może być) nie tylko zwykła dezinformacja i przejściowe zakłócenia w komunikacji, lecz – w skrajnym wypadku – rozpad języka, rozpad wspólnoty komunikacyjnej oraz dezintegracja użytkowników języka także na poza-językowych poziomach ich życiowej aktywności. Słowem, instrumentalizacja /pragmatyzacja języka (znaków słownych), jeśli ma nie dojść do pełnej jego destrukcji, ma swoje granice. Znakomicie rozumieją to zresztą ci wszyscy, którzy – jak np. K.R. Popper – postulują co najmniej względną autonomię językowych struktur, językowych reguł i językowych tworów.

Przedstawione analizy i formułowane hipotezy oparte będą m.in. o „zasadę przezroczystości znaków słownych", w różnych jej interpretacjach.

prof. PhDr. Rudolf Dupkala, CSc.
(Slovensko – Prešovská univerzita, Prešov)

Politický cieľ dejín v chápaní I. Kanta a F. Fukuyamu

[sesja plenarna – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

V príspevku sú analyzované názory I. Kanta a F. Fukuyamu na „konečný bod“ (účel a cieľ) dejín. Autor v príspevku zdôrazňuje, že Fukuyamove stotožňovanie Kantovej idei o *spravodlivom svetoobčianskom stave* s jeho (vlastnou) víziou o *liberálnej demokracii*, ako „konečnom bode ideologickej evolúcie ľudstva“ a „konečnej forme ľudskej vlády“, je účelové a neadekvátne. V príspevku sú porovnávané Fukuyamove názory na cieľ historického vývinu ľudstva, prezentované v jeho práci *Koniec dejín a posledný človek,* so stanoviskami Kanta, ktoré sú obsiahnuté v jeho spisoch *K večnému mieru* a *Idea ku všeobecným dejinám v svetoobčianskom zmysle*. V závere príspevku autor zdôrazňuje, že „dejiny neskončili“ a že súčasný systém liberálnej demokracie nepredstavuje „konečný bod“ (účel a cieľ) dejín. Zároveň sa autor prikláňa k názoru I. Kanta, že *spravodlivý svetoobčiansky stav*, ako očakávaný cieľ dejín, treba chápať len ako „regulatívnu ideu rozumu“.

prof. dr hab. Bohdan Dziemidok
(Polska – Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie)

Perspektywy państw narodowych w epoce globalizacji

[sesja plenarna – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

Referat jest próbą odpowiedzi na pytanie: czy rzeczywiście państwom narodowym grozi upadek ich roli a nawet śmierć w rezultacie nieuchronnych procesów globalizacyjnych? Liczba zwolenników twierdzących odpowiedzi na to pytanie ustawicznie wzrasta. Zwolennicy tego poglądu powołują się, z reguły na dwa różne, choć równie destrukcyjne wobec państw narodowych zjawiska.

Pierwszym są globalizacyjne procesy w ekonomice światowej (w szczególności niekontrolowane przez państwa narodowe przepływy finansów, technologii informacji a częściowo także siły roboczej). Nawet międzynarodowe koncerny, które odgrywają tu decydującą rolę, nie są w stanie do końca przewidzieć skutków tych procesów, które w każdej chwili mogą doprowadzić do lokalnych lub globalnych kryzysów ekonomicznych.

Drugim zjawiskiem stanowiącym zagrożenie dla państw narodowych są, coraz częstsze w nich, dążenia mniejszości etnicznych lub poszczególnych regionów kraju do zwiększenia autonomii lub do wyodrębnienia się i uzyskania suwerenności państwowej. Te secesjonistyczne tendencje widoczne są szczególnie w Europie. Były one jedną z przyczyn rozpadu państw wielonarodowych takich jak ZSRR i Jugosławia lub dwunarodowych jak Czechosłowacja. Dążenia te są wciąż żywe w wielu krajach europejskich. Mają one podłoże językowo – kulturowe, bądź też ekonomiczne. W kilku przypadkach działają oba te czynniki równocześnie. Odmienności językowo – kulturowe odgrywają decydującą rolę w Belgii (Flandria), Hiszpanii (Kraj Basków i Katalonia), Wielkiej Brytanii (Walia i częściowo Irlandia Północna), poza Europą zaś w Kanadzie (Quebec). W przypadku Flandrii i Katalonii oraz częściowo Śląska w Polsce w grę wchodzą również czynniki ekonomiczne. Regiony te są bogatsze od pozostałych regionów państwa i uważają, że znacznie więcej wytwarzają dóbr niż dostają w rezultacie ogólnonarodowego podziału dokonywanego przez państwo. Uwarunkowania ekonomiczne mają zresztą bardziej uniwersalny charakter, bo w kilku przypadkach są one jedynym czynnikiem warunkującym dążenia do zwiększonej autonomii lub suwerenności. Sytuacja taka ma miejsce w Północnych Włoszech (Padania), Szkocji oraz Bawarii i Nadrenii – Westfalii. Nie ulega więc wątpliwości, że w Europie rzeczywiście można zaobserwować osłabienie roli państw narodowych w konfrontacji z globalizacją, integracją europejską i wewnętrznymi tendencjami secesjonistycznymi. Czy jest to jednak zjawisko uniwersalne? Czy można rzeczywiście zaobserwować analogiczne osłabienie państw narodowych w innych częściach świata, np. w Brazylii, USA, Rosji czy Chinach? Czy, szczególnie w przypadku Chin, silne państwo nie było czynnikiem, który uchronił ten kraj przed kryzysem ekonomicznym?

Mgr. Martina Eliášová
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Politická kultúra ako element demokracie

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Slovenská republika sa po roku 1989 vydala na cestu demokracie. Pád komunistického režimu bol pre Slovensko výzvou pre znovuobjavenie politickej kultúry. Slovenská politická reprezentácia je jedným z aktérov formovania politickej kultúry. V príspevku je bližšie načrtnutý vývoj formovania novej politickej kultúry od roku 1989 v Slovenskej republike. Pozornosť je zameraná aj na problémy, ktoré brzdia napredovanie slovenskej politickej kultúry na politickej scéne.

prof. UR dr hab. Leszek Gawor
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Kryzys jako atrybut społecznego świata człowieka i jego waloryzacje

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Kryzys w najogólniejszym rozumieniu jest naruszeniem (podważeniem, burzeniem) określonego i (mniej lub bardziej) uporządkowanego status quo różnych obszarów życia społecznego i indywidualnego ludzi. Może on występować na gruncie społecznym, kulturowym, ekonomicznym, politycznym, artystycznym, ideologicznym, światopoglądowym, naukowym czy religijnym. Dotyczy on także zindywidualizowanej psychofizycznej konstrukcji człowieka i przejawia się w sferze emocjonalnej, intelektualnej i fizycznej (jest wtedy konstatowany na płaszczyźnie medycznej) jednostki. Słowem, kryzys (przejawiający się w różnej skali i postaci), jest trwałym elementem losów ludzkich zbiorowości i poszczególnych indywiduów. Wywołuje on zaniepokojenie i poczucie zagrożenia z jednej strony; z drugiej zaś – mobilizuje siły do jego przezwyciężenia, stając się motorem rozwoju życia społecznego człowieka. Stąd wynikają dwie jego przeciwstawne waloryzacje: negatywną i pozytywną. Pierwsza kojarzona jest z defetyzmem, rezygnacją i akceptacją nieuniknionego biegu zdarzeń. Obrazuje to nastawienie fatalizm na płaszczyźnie jednostkowej oraz katastrofizm w obszarze makrospołecznym. Druga waloryzacja oparta jest na optymistycznym przeświadczeniu o mocy podnoszenia się człowieka (społeczeństwa) w chwili upadku czy załamania (w jakimkolwiek wymiarze życia społecznego) oraz aktywnego przekraczania kolejnych i nieuniknionych kryzysów (przesileń) ludzkiej egzystencji.

доц. Олег В. Герасимов

(Россия – Самарский государственный технический университет, Самара)

Историческая память и политический дискурс: проблема взаимоотношения

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Проблема соотношения исторической памяти и, шире, исторического сознания и политического дискурса традиционно рассматривалась с точки зрения влияния политического на историческое, когда история понималась как политика, опрокинутая в прошлое. При этом исследователи наибольшее внимание уделяли формированию исторических мифов по «запросу» текущей политической ситуации. Наше исследование позволяет утверждать, что, во-первых, историческая память также существенно влияет на политический дискурс, а во-вторых, философское осмысление данного взаимодействия не должно ограничиваться ролью исторического мифотворчества и фальсификаций прошлого. Это взаимодействие наглядно проявилось в процессах эволюции восточноевропейских стран в последние 25 лет. С одной стороны, новые политические элиты стремятся (и не безуспешно) влиять на историческую память народов с целью легитимации самих этих элит и выбранного ими политического курса. С другой – политические элиты находятся под довлеющим влиянием исторической памяти, сформировавшихся образов прошлого, исторических мифов, что определяет формирование того или иного политического дискурса. Общества, в которых историческая память расколота в наибольшей степени (Россия, Украина), достижение национального политического консенсуса предельно затруднено; тут продолжают пользоваться существенным влиянием формы политического дискурса, которые в условиях относительной однородности исторической памяти могли бы быстро маргинализироваться. Таким образом, сохранение архаичных политических дискурсов в ряде восточноевропейских стран имеет гораздо более глубокие предпосылки, нежели «отсутствие демократических традиций» и «низкая» политическая культура населения; прежде всего, проблема коренится в неоднородной, расколотой исторической памяти этих народов.

dr Lidia Godek
(Polska – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań)

Interesy i wartości w filozofii polityki Maxa Webera

[sekcja IV – 23 VI 2012 – zbór]

Namysł nad sensem polityki, jej historycznych i kulturowych źródeł, z których najważniejszym jest spór pomiędzy interesami a wartościami, otwiera refleksję filozoficzną na immanentną różnorodność 'porządków' świata społecznego. Integracja wartości i interesów, choć trudna do pełnej eksplikacji, zapewnia roszczeniom aksjologicznym faktyczną skuteczność. Nie rozstrzygając z góry o pierwszeństwie którejkolwiek z nich, zamierzam rozważyć wartości i interesy we wzajemnym ich powiązaniu. Weber napisał, iż „działaniem ludzkim rządzą bezpośrednio interesy, [...] a nie idee. Ale 'obrazy świata' wytworzone za pomocą 'idei' bardzo często – niby zwrotniczy – określały tory, po których dynamika interesów poruszała działania". Wzajemne wzbogacenie porządków następuje w konsekwencji przyjęcia fundamentalnej tezy, że choć dynamika interesów jest siłą motoryczną działania, to jednak działa ona zawsze w granicach (torach) obowiązujących wartości. Pomiędzy interesami a wartościami, dwoma momentami odmiennych porządków, występuje zatem ścisła zależność: interes otrzymuje od wartości legitymizację i potencjał uzasadnienia, jaki wartość ta przedstawia w danym kontekście, ale jednocześnie wartości uzyskują od interesów możliwość subiektywizacji, konkretyzacji i realizacji.

Weberowska refleksja, zafascynowana wewnętrznym bogactwem podmiotowego życia człowieka, odsłania także obszary i przejawy działań interesownych (interesy materialne i idealne, symboliczne, teoretyczne, praktyczne). Ogólnie można zatem stwierdzić, że w filozofii Webera następuje swoista rehabilitacja działań nastawionych na zysk i interesów. Porządek wartości – pierwotnie tożsamy ze sferą transcendencji – stopniowo konkretyzuje się w ludzkich działaniach, wzbogacając się o porządek potrzeb i interesów. W ten sposób budowana podmiotowość odkrywa niezbędność warunków faktycznej obecności w rzeczywistym świecie przedmiotowym.

Наталія Григор`єва

(Україна – Одеський національний політехнічний університет, Одесса)

Роль гуманітарної освіти у формуванні уявлення про цінності

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Соціальна індиферентність, нігілізм, агресивність – повсякденні реалії життя сучасного суспільства. Часто причини асоціальної поведінки людини виникають з його морального, правового та соціального невігластва.

Моральні норми лежать в основі людської діяльності. Кожна цінність виступає як мета сама по собі. Її прагнуть заради неї самої. Цінність це ідеал, носій цього ідеалу – трансцендентальний суб'єкт. Свідомість (рос. сознание) виступає як основа всіх норм. «Со-знання» – розділене з іншими людьми знання про необхідні дії у відтворенні соціальних процесів.

Людина за своєю природою істота суспільна, суспільство його неминучий природний стан. Особистість – особлива якість людини, яку він набуває в соціокультурному середовищі. Ядро особистості знаходиться в її мотиваційній сфері: спрямованості особистості та її дій. Мотиваційна сфера формується за допомогою цінностей. Соціалізація індивіда включає в себе соціально спрямовані системи виховання та освіти. Поняття «освіта» таїть у собі безодню історичних конотацій, фактично його визначають, як «специфічний людський спосіб перетворення природних задатків і можливостей», де практичний аспект невіддільний від теоретичного.

Оптимальний контекст обґрунтування гуманітарної освіти у формуванні уявлення про цінності – є систематичне навчання, що розвиває навички розумного мислення, поведінку, розвиток фантазії, пам'яті. Автор виходить з передумов: віри в розумність людини; переконання, що гуманітарна освіта найбільш дієвий інститут суспільства, здатний зменшити насильство, нерозуміння і саморуйнування людини.

mgr Agata Grzyb
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

O potrzebie makroetyki. Projekt etyki współodpowiedzialności Karla Otto Apla jako odpowiedź na nowe problemy etyczne zglobalizowanego świata

[sekcja III – 23 VI 2012 – sala B]

Na terenie filozofii, nowy stan świata i człowieka spowodowany rozwojem technologii oraz jej wykorzystaniem, a także wzrost współzależności między państwami i społeczeństwami (czyli w przybliżeniu te procesy, które określa się mianem globalizacji) jest powodem rozważań m.in. nad etycznym wymiarem problemów zrodzonych przez te zjawiska. Czy rzeczywiście mamy do czynienia z nowymi problemami etycznymi? Czy potrzebujemy nowej, innej niż tradycyjna etyki? Twierdzące odpowiedzi na te pytania są punktem wyjścia etyki współodpowiedzialności Karla-Otto Apla. W widoczny sposób nawiązuje on przy tym do koncepcji etyki odpowiedzialności Hansa Jonasa. W swoim wystąpieniu postaram się pokazać także do jakiego stopnia są to koncepcje podobne (zwłaszcza w założeniach), w jakim zaś etyka współodpowiedzialności proponuje nowe rozwiązanie.

Projekt Apla najkrócej da się przedstawić w postaci następujących twierdzeń:

1) za sprawą rozwoju naukowo-technicznego działania podejmowane w dzisiejszym świecie wywołują skutki o planetarnym zasięgu,

2) zasięg i nieodwracalność tych skutków rodzą problemy etyczne związane ze współodpowiedzialnością za te działania i nadaje nową jakość problemom starym,

3) mamy do czynienia z nowym podmiotem działań i nowym podmiotem etyki,

4) etyka tradycyjna (mikro- i mezoetyka) nie jest w stanie sprostać nowym problemom,

5) makroetyka w postaci etyki współodpowiedzialności jest odpowiedzią na problemy zglobalizowanego świata.

Każdy z tych punktów wymaga odpowiedniego uzasadnienia a żeby je wskazać należy sięgnąć do szerszego kontekstu filozofii Apla. Etyka współodpowiedzialności stanowi bowiem tzw. część B etyki dyskursu i wspiera się na transcendentalno-pragmatycznym ufundowaniu etyki (część A).

dr Beata Guzowska
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Szanse i zagrożenia idei wielokulturowości

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

W referacie chciałabym poruszyć zagadnienia dotyczące między innymi: procesów uznania odmienności kulturowej; dylematów związanych z pogodzeniem szacunku dla obcych kultur z poczuciem słuszności standardów naszej własnej kultury; roli pogranicza, jako elementu w znacznym stopniu dezintegrującego kulturę. W dalszej części pragnę też zwrócić uwagę na problematykę odnoszącą się do zjawiska pierwotnej i ponownej akulturacji i jej wartości, a także dylematów dotyczących relacji między tzw. kulturą dominującą a nie dominującą.

PhDr. Mária Igazová, PhD.

(Slovensko – Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne)

Vplyv vzdelávania na etické a morálne hodnoty mladých ľudí

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Znovu sme sa ocitli na vrchole Babylonskej veže. Ibaže s tým rozdielom, že vtedy si ľudia navzájom nerozumeli, lebo každý hovoril iným jazykom. Dnes hovoríme všetci rovnakým jazykom, ale nerozumieme si preto, že každý dávame rovnakému slovu iný význam.

„Vulnera dant formam – údermi sa dosahuje tvar“ by malo zostať pravidlom pre sochárov, ale nie pre pedagógov a mali by sme tomu rozumieť všetci, čo v živote nejako trpíme.

Antická Grécka „Charizma“ Jedinečný, výnimočný Bohom daný dar, ktorý nie každý človek vlastní. Charizma znamená odovzdať múdrosť, odovzdať vedomosti – účinkovať zázračne.

Posúvať ľudí, hýbať ľuďmi úžasnými nápadmi a inšpirujúcim poslaním, nezabudnuteľnými slovami a autentickým živým príkladom, konaním v súlade s dôležitými hodnotami. Zmysel poslania; Sebavedomie – (Prirodzená autorita); Fascinujúci a inšpirujúci rečník.

Ticho nie je absencia zvukov, ticho je priestor. Priestor, do ktorého vstupujeme, aby sme počuli čosi v nás.

Poslaním učiteľa je odovzdať skúsenosti, čo je základné a pôvodné poslanie učiteľov, získať sociálne kompetencie – mäkké zručnosti, vyhodnotiť a vybudovať SWOT analýzu. Efektívne vystúpenie na verejnosti, uvedomovanie si reči tela, mentálny prístup, livgvistická presnosť vo vyjadrovaní, dramaturgia a SRDCE.

Dnes nie je v móde stretávať sa s učiteľom a viesť deaty o živote. Všetky odpovede sú varj na internete. Načo strácať čas?

TREBA predovšetkým dobrých, pre pedagogickú činnosť zapálených a horlivých učiteľov, aby si celá spoločnosť prácu učiteľov a ich samých ctila. Mať dobrého lučiteľa a dobrú školu je dar. Rovnako to bolo aj v minulosti. Na to, aby sme dostali poznanie, potrebujeme byť aktívni – chcieť viac ako iní. Slovami evanjelia – stojíme pred výzvou: opusitť a ísť, premôcť svoju priemernosť.

Ján Amos Komenský: “Jediným učiteľom hodným toho mena je tne, ktorý vzbudzuje ducha slobodného premýšľania a rozvíja cit osobnej zodpovednosti”.

Joseph Joubert: “Deti viac potrebujú vzory ako kritiku”.

Saleziánske princípy vzdelávania. Prekonanie nihilizmu vo vzdelávaní.

доц. Андрей Исаев
(Россия – Уфимский юридический институт МВД России, Уфа)

Национальная идея как ценность (философское осмысление)

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Во-первых, национальная идея – это система самосознания какого-либо этноса, а значит она является ценностью для любой нации, для любого народа. Во-вторых, самосознание этноса не является конкретно-историческим (оно надвременное), ибо оно отражает смысложизненные вопросы бытия данного народа. Однако национальная идея не является оторванной от «земной» жизни народа. В-третьих, национальная идея чаще представлена в текстовой, литературной форме. В этой связи нас интересуют, прежде всего, философские тексты и размышления.

Часто или почти всегда национальная идея неизбежно имеет религиозный аспект, поскольку вероисповедание всегда выступает одним из мощных этноконсолидирующих факторов. Все смысложизненные вопросы осмысливаются как промысел Божий в отношении данного народа. Поэтому национальная идея часто трансформируется в идею богоизбранности этого народа и его особой роли в истории человечества. Но эта роль не заключается в возвышении и возведении в ранг элитарной данной нации. Это прежде всего мессианская роль, заключающаяся в спасении всего человечества, а не какой-то его особой части.

Национальная идея существует почти так же объективно, как законы объективного мира. Поэтому национальную идею необходимо выявить объективными научными методами. Думается, что методология такого выявления должна быть выработана философией.

В своей статье «Русская идея» Владимир Соловьев пишет: «(…) Ни один народ не может жить в себе, чрез себя и для себя, но жизнь каждого народа представляет лишь определенное участие в общей жизни человечества. Органическая функция, которая возложена на ту или другую нацию в этой вселенской жизни, – вот ее истинная национальная идея, предвечно установленная в плане Бога»[1].

[1] Соловьев В.С. Спор о справедливости: Сочинения. – М.:ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, Харьков: Изд-во «Фолио», 1999.– С. 623.

dr Agnieszka Iskra-Paczkowska
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Wolność jako kategoria polityczna

[sekcja II – 23 VI 2012 – sala A]

W swoim wystąpieniu chciałabym przedstawić zmiany, jakim współcześnie podlega koncepcja wolności negatywnej (formalnej), w wersji klasycznej sformułowana przez J.S. Milla. Zasadniczym elementem tych zmian jest zapoznanie pierwotnego (politycznego) aspektu wolności („wolności do") na rzecz „prywatyzacji" wolności („wolności od").

Z tak sformułowanego problemu wynikają następujące kwestie szczegółowe: redefinicja swobód obywatelskich rozumianych jako podstawowy obszar wolności; wpływ współczesnych wzorców kulturowych na pojmowanie wolności jako wartości autotelicznej (cynicka a*naideia* i *parresia* jako wzorzec autoekspresji); zagrożenia wolności wynikające z rozziewu między jej praktycznymi realizacjami a wartością deklaratywnie przypisywaną wolności – związane z tym konflikty wartości; i problem zasadniczy: jakie znaczenie dla jakości naszego życia (w wymiarze indywidualnym i społecznym) ma zakres przysługującej nam wolności.

mgr Marcin Jurzysta
(Polska – Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów)

Krzyż orężem walki politycznej w Polsce – Ruch Palikota *versus* zwolennicy Tadeusza Rydzyka

[sekcja I – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

Na początek warto zaznaczyć, że dla żadnej ze stron sporu, który cała Polska miała okazję obserwować przed niemal dwoma laty na Krakowskim Przedmieściu „bitwa o krzyż" nie miała charakteru ideologicznego. Oto bowiem nie spotkali się tam wyznawcy religii oraz ludzie chcący świeckiego państwa. Byli to raczej stronnicy konkretnych partii i ruchów politycznych. Dlatego uzasadnionym wydaje się nazwanie zarówno broniących obecności krzyża pod Pałacem Prezydenckim, jak i jego przeciwników „zbrojnym ramieniem" partii politycznych.

Symbol krzyża został zawłaszczony przez zwolenników Tadeusza Rydzka (jak również po części polityków PiS-u) i użyty do stosowania w retoryce politycznej. Ale też postulat świeckości państwa i sprzeciw wobec obecności krzyża przed Pałacem Prezydenckim został zawłaszczony przez Janusza Palikota i wykorzystany do budowania formacji politycznej.

Zauważalna jest hipokryzja zwolenników Tadeusza Rydzyka, którzy broniąc obecności krzyża w sferze publicznej, odrzucają całkiem wartości jakie powinien wyrażać ten symbol. Słowa wypowiedziane niegdyś przez Fultona Sheena, arcybiskupa Nowego Jorku[2], zdają się być aktualne także i dziś w kontekście obecnych sporów o krzyż.

[2] http://www.catholicbible101.com/archbishopsheenquotes.htm

mgr Sławomir Kapustka
(Polska – Mielec)

Odcienie ksenofobii. Z filozofii wartości Bogusława Wolniewicza

[sekcja III – 23 VI 2012 – sala B]

1) Pojęcie i podział wartości na:
  a) wartości użytkowe (pragnienia, potrzeby i interesy),
  b) wartości samoistne – niezależne od potrzeb, pragnień i interesów.
2) Pojęcie wspólnoty
  a) podział Tönniesa na: stowarzyszenie i wspólnotę,
  b) trzy teorie wspólnoty:
    – delineacyjna,
    – deklaracyjna,
    – dynamiczna.
3) Ksenofobia i wspólnota
  a) definicja ksenofobii (uczucie i odróżnienie),
  b) ksenofobia i ojkofilia – system naczyń połączonych,
  c) problem poziomu ksenofobii,
  d) krytyka ksenofobii,
  e) ojkofobia i ksenofilia jako tło dyskusji o ksenofobii.
4) Dom jako wartość samoistna (duchowa)
  a) homologia: rodzina – mieszkanie – dom oraz naród – państwo – ojczyzna,
  b) „dom” w kontekście ksenofobii.
  c) słowo o patriotyzmie.

проф. Татьяна Казарова

(Россия – Московский гуманитарный педагогический институт, Москва)

Ценностный вакуум как особенность глобальной цивилизации

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Основой глобальной цивилизации, согласно А.Тойнби, должна была стать система духовных ценностей, оформленная в виде единой религии и объединяющая человечество.

Однако основой глобальной цивилизации явился мировой рынок. В целях глобального экономического субъекта изменяются политические режимы, создаются международные управленческие структуры, вырабатываются социальные стандарты повседневности, формируется «рыночное» сознание субъектов деятельности. Глобальная цивилизация сегодня – это единое экономическое и информационно-технологическое пространство, в котором нет места духовным ценностям. Предметом культа стали деньги, производственные технологии и информация.

Формированию глобального социума сопутствует деонтологизация духовных ценностей, начавшаяся как критика их надличностного, метафизического характера в философии Нового времени. Деонтологизация ценностей проявилась в ценностном релятивизме модерна и в ценностном плюрализме постмодерна. Юридическая практика с присущей ей интерпретацией законов, сути правонарушения, системой адвокатуры по-своему утверждает относительность ценностей.

Ценностный вакуум глобальной цивилизации выражается в следующем:

1) релятивность нравственных ценностей;

2) декларируемые ценности (демократия, свобода, политический мир, человеческая жизнь, экология и др.) не являются абсолютными и общезначимыми, не обладают онтологическим статусом;

3) ценности демократии и свободы личности сложились в западноевропейской культуре и чужды культурам Востока, Юго-Восточной Азии и даже народам России;

4) декларируемые идеологами гуманистические ценности на практике часто игнорируются в угоду политическим и экономическим интересам.

prof. UZ dr hab. Krzysztof J. Kilian
(Polska – Uniwersytet Zielonogórski)

Feyerabend i Lenin a zasada partyjności

[sesja plenarna – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

1) Stosunek Feyerabenda do Lenina

Przedstawione tu będą powody głębokiego szacunku Feyerabenda do Lenina.

2) Zasada proliferacji

Zasada ta – w myśl której n*ależy wymyślać i opracowywać teorie, które są niezgodne z przyjętym punktem widzenia, nawet jeśli ten ostatni jest mocno potwierdzony i powszechnie przyjęty* – stanowi sedno pluralistycznej metodologii Feyerabenda. Jej nakreślenie pozwoli zrozumieć różnice w podejściu do zasady partyjności, które odnaleźć można u obydwu filozofów.

3) Leninowska zasada partyjności i jej konsekwencje

Zgodnie z tą zasadą wszelka działalność intelektualna jest ideologicznie zaangażowana. Lenin przekonany był, że filozofowie, którzy twierdzą, że nie kierują się żadnymi partyjnymi interesami są albo naiwni, albo kłamią. Zasada partyjności, jak ją widział Lenin, pomyślana została jako środek służący do obrony *jedynie słusznego, tzn. dialektyczno-materialistycznego* stanowiska. Jako taka, zakazuje proliferacji.

4) Feyerabendowska zasada stronniczości i jej konsekwencje

Zdaniem Feyerabenda właściwie rozumiana zasada, że filozofia musi być partyjna zaleca badanie jednego punktu widzenia z perspektywy innego punktu widzenia. Ma to na celu wykrycie słabych punktów badanych ujęć. Ewidentnie jest zatem pochodną zasady proliferacji.

5) Podsumowanie

Wskazane tu będzie, dokąd zaprowadziła Feyerabenda jego zasada stronniczości (i proliferacji).

prof. AMW dr hab. Jerzy Kojkoł
(Polska – Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia)

Religia a polityka w polskiej filozofii społecznej okresu międzywojnia

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

Celem naukowym referatu jest analizy głównych stanowisk teoretycznych w polskiej filozofii społecznej okresu międzywojnia, a szczególnie sposobu postrzegania w nich wzajemnych relacji pomiędzy religia a polityką. Ponadto autor podejmie próbę określenia kierunków badań, które należy systematycznie prowadzić, aby wypełnić lukę w obrazie polskiego myślenia o religii w okresie międzywojnia.

Trzeba pamiętać, że pierwsza połowa XX wieku to okres gwałtownych sporów, silnej polaryzacji stanowisk i postaw. Każdy z wielkich problemów epoki – historia, społeczeństwo, jednostka, poznanie, moralność, religia, wychowanie – próbowano rozwiązywać na różne sposoby. W Polsce w tym czasie funkcjonowały różne filozoficzne nurty teoretyczne.

Ważne były w tym czasie postulaty teoretyczne myślicieli wywodzących się ze szkoły K. Twardowskiego, który przyjmował, podobnie jak kantyści i moderniści, że bóg oraz jego stosunek do świata i człowieka nie może być przedmiotem wiedzy rozumowej, lecz jedynie wiary religijnej. Jego zdaniem filozofia nie może zajmować się tymi sprawami, gdyż znajdują się one poza jej możliwościami poznawczymi związanymi przede wszystkim z naukami doświadczalnymi.

W okresie międzywojennym głoszono także idee neomesjanistyczne, wywodzące się szczególnie z proromantycznych kręgów filozoficznych. Do tego rodzaju twórczości zaliczyć można pisma W. Lutosławskiego, przyrównujące naród do nieśmiertelnego ducha przeobrażającego się w ciągłym rozwoju świadomości społecznej. W podobnej tonacji pisał W. Rubczyński, będący pod dużym wpływem A. Cieszkowskiego oraz etyków młodopolskich. Pisali na ten temat także inni przedstawiciele tego kierunku, m.in. J. Woroniecki.

W okresie międzywojennym nie zabrakło też teoretyków, dla których inspirację stanowił marksizm. należał do nich przede wszystkim Jan Hempel (1877–1937), publicysta, rewolucyjny działacz społeczny i moralista. Podobnie inspirowane były poglądy S. Rudniańskiego oraz W. Spasowicza.

W polskiej myśli społecznej międzywojnia wyodrębniła się także specyficzna refleksja o „cywilizacji". Do pierwszoplanowych myślicieli zajmujących się tą problematyką, zaliczyć należy E. Majewskiego, Z. Wasilewskiego, F. Konecznego, H. Romanowskiego i (omówionego osobno) F. Znanieckiego.

Większość wspomnianych myślicieli podnosiła m.in. kwestie relacji pomiędzy polityką a religią. Przykładowo F. Koneczny twierdził, że chrześcijaństwo tworzy cywilizację klasyczną, dzięki współpracy filozofii i religii odkrywaj uniwersalne i neutralne

kryterium oceny działań człowieka zawarte w zasadzie personalizmu. Religia ta, w jej wymiarze indywidualnym i społecznym, nie wchodzi w struktury polityczno-państwowe. Zdaniem F. Konecznego polityka spotyka się z religią na gruncie dobra wspólnego; religia nie określa, jak należy uprawiać politykę, ale jej autorytet liczy się wtedy, gdy zagrożone jest dobro wspólne polityki i religii: człowiek. W przypadku takiego zagrożenia może dojść do konfliktu, ma on jednak charakter incydentalny, a jego źródłem są błędy poznawcze i pochopność decyzji. Dlatego błędem jest ateizacja polityki lub jej sakralizacja, a także teza o ich wzajemnej neutralności wyznaczonej „granicą interesów".

Inaczej relację religii i polityki postrzegał L. Krzywicki. Analizy religii prowadzone przez niego były związane z koncepcją podłoża historycznego. L. Krzywicki w religii wyróżnił dwa procesy: modernizacji oraz indywidualizacji. Ten drugi jest przez niego oceniany pozytywnie, ponieważ indywidualizuje i uprywatnia religię. Natomiast dostosowywanie się Kościoła do nowej kultury jest pozytywne tylko w kontekście historycznym, gdy porównuje się religię współczesną, z jej poprzednimi przejawami. W sensie społecznym taki modernizm staje się jednak czynnikiem hamującym postęp oraz utrwalającym istniejący porządek społeczny. Broni interesów warstw uprzywilejowanych.

W artykule chodzi głównie o wstępne określenie, jak w tym okresie były postrzegane relacje między polityką i religią, jak je rozumiano w okresie międzywojnia oraz analizę poglądów myślicieli (akademickich i pozaakademickich), dotyczących tej problematyki. Ponadto w referacie zostanie podjęta próba usystematyzowania powstałych w tym czasie koncepcji według ogólnych filozoficznych orientacji.

доц. Анастасия Коковкина

(Россия – Приамурский государственный университет им. Шолом-Алейхема, Биробиджан)

Основания и проблемы взаимодействия культур к глобальной перспективе

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Осмыслить основания взаимодействия культур в открытом мире – задача современной философии.

В основании любого знакомства с новым, в том числе с новой культурой, лежит эстетическое впечатление. Иная культура воспринимается здесь через ее внешние – поверхностные формы. Эстетическое отношение основано на принципе наслаждения и не предполагает внимания и уважения к своему объекту – это отношение потребления. Иная культура просто механически «присваивается».

В условиях глобализации такое отношение порождает распространение массовой культуры и идеологии потребления. Широко распространяется то, что не требует слишком больших усилий к пониманию, ориентировано на чистое удовольствие. В итоге культуры предоставляют глобальному обществу упрощенные имитации самих себя (симулякры). Может случиться, что в этих имитациях растворится подлинная самобытность различных культур.

Очевидна нужда в мировоззрении, которое позволило бы различным культурам сосуществовать в едином мировом пространстве, не отменяя при этом их различие. Такое мировоззрение должно иметь не эстетическое, но этическое основание. Речь идет о презумпции уважения к Другому, которая адекватно реализуется в диалоге культур.

Чтобы диалог состоялся, необходимо преодолеть естественную для европейской рациональности субъект-объектную парадигму, не относиться к Другому как к объекту, которым можно произвольно манипулировать.

Диалог требует открытого сознания, свободного от стереотипов. Это освобождение может быть лишь идеальной целью, достижение которой есть нескончаемый процесс, то есть диалог не может быть исчерпан. Другого нельзя *понять*, но можно *понимать.* В процессе понимания не только открывается иная культура, но и глубже уясняется содержание собственной. Обратный взгляд из реальности другой культуры проясняет нам самих себя.

доц. Анна В. Конева
(Россия – Санкт-Петербургский госуниверситет)

Политики идентичности и способы построения имиджа

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Термин «политики идентичности» имеет дискуссионный характер, в современных науках о культуре очевидны отсутствие четкой определенности в отношении границ применения этого понятия. Современные исследования вопросов идентичности доказывают недостаточность исключительно политического контекста рассмотрения вопроса, объясняя тесную связь процесса самоопределения субъекта в обществе с философскими основаниями картины мира. Философские истоки понимания политик идентичности располагается в плоскости анализа вопросов самосознания человека и природы субъективности[1].

Сложность данного концепта в разносторонности подходов к нему и методов его исследования. Понятие идентичности обрело массу дополнительных коннотаций, которые в большинстве случаев описываются соответствующими прилагательными: социальная, этническая, национальная, профессиональная и т.д. В процессе формирования постиндустриальной цивилизации, где обретают принципиальную значимость техники и технологии коммуникации, возрастает роль медиа, утрачивают значения ценности и знания, казавшиеся незыблемыми, возрастает роль самоопределения.

Теоретики постиндустриализма описывают происходящие в обществе процессы с помощью терминов демассификация, персонализация, гуманитаризация. За этими концепциями скрывается внимание к тем процессам, которые происходят не в глобальном, а в индивидуальном масштабе. С другой стороны, процессы, характеризующие культуру в целом, также демонстрируют определенные сдвиги в область индивидуального. В теории культуры мы наблюдаем обращение к вопросам онтологии и феноменологии идентичности, открывающим метафизические основания субъективности[2].

Современная идентичность характеризуется высокой степенью аутентичности, то есть большой внутренней силой и тягой к самоопределению. Вместе с тем формируется представление о внутреннем стержне идентичности в отношении к восприятию образа Другого, взаимодействие с которым моделирует идентичность. Другой воспринимается равным, в равной степени имеющим право на собственные стратегии самоопределения. Здесь ставится проблема толерантности в философском смысле. Соблюдение требования аутентичности

[1] Taylor C. Sources of the Self: The Making of the Modern Identity. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989.

[2] Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. – New York: Routledge, 1999.

означает в каком-то смысле возвращение к истокам развития культуры, к «чистым» властным практикам, к особой природосообразной деятельности, внутри которой формируется идентичность[3].

В докладе, представленном на конференции, идентичность будет рассматриваться как продукт коллективного воображения, искусственная конвенциональная конструкция, продуцируемая посредством дискурсивных практик (Г. Бриквелл, С. Московичи, Х. Баба, Б. Андерсон и др.). Как нарратив или перформанс, коллективная идентичность не является целостно-непрерывной. Она фрагментарна, разорвана, дискретна (Ю. Кристева, М. Фуко). Именно благодаря дискурсу постструктурализма и постколониальных исследований наравне с исследованиями в области социальной психологии стало возможным сформулировать новый концепт идентичности, актуальным стал вопрос о том, каким образом субъект формирует собственную идентичность и какая роль отводится в этом процессе самоопределения различным областям реального (повседневности, искусству, политике, моде и т.п.)[4]. Так ставится вопрос об имидже как внешней стороны демонстрации идентичности. Соотнесение имиджа со структурами актуального социального воображения, выстраивание имиджа и технологии манипуляции имиджем оказываются в современности частью политик идентичности, которые будут рассмотрены в докладе.

[3] Alfred T. Peace, Power, and Righteousness: An Indigenous Manifesto. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – P. 5.

[4] Об этом см. например: Eder K. Kulturelle Identität zwischen Tradition und Utopie. – Frankfurt a.M.-New York, 2000. – 254 p.

Barbara Kożuszek
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Feminizm jako negacja kobiecości

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Feminizm jest ideologią, która pozwala kobietom domagać się swoich praw do pełnego uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym. Poprzez uświadomienie kobietom ich własnej podmiotowości i dążenie do uczestnictwa w życiu wspólnotowym na takim samym stopniu jak mężczyźni feminizm jest zjawiskiem pozytywnym. Należy jednak zauważyć także jego negatywne aspekty, które są częścią tego zjawiska, ale warto się nad nimi zastanowić czy spełniają postulaty feministyczne. Do nich trzeba zaliczyć:

1) językowe dążenie do równości, tworzenie nowych nienaturalnych wyrazów tj. ministra, marszałkini (A jak miałaby nazywać się kobieta kierowca?)

2) zanik naturalnych cech takich jak kruchość, wrażliwość, delikatność itp.

3) brak akceptacji naturalnych sygnałów międzypłciowych (zwrócenie uwagi na ładny ubiór kobiety jest już traktowane jako dyskryminacja, gdyż nie zostały ocenione walory intelektualne)

4) mimo osiągnięcia wielu parytetów, ciągłe utrzymywanie przekonania o ich braku (należałoby się zastanowić czy chodzi już tylko o równouprawnienie czy jego przekroczenie?)

dr Katarzyna Krasucka
(Polska – Uniwersytet w Białymstoku)

Ontyczny status wartości w rosyjskiej myśli politycznej renesansu religijno-filozoficznego

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Rosyjski renesans religijno-filozoficzny jako nurt filozoficzny, choć odznaczający się różnorodnością i wielowątkowością był na wskroś chrześcijański, dlatego też wytworzona przez niego myśl polityczna skoligacona być musiała z chrześcijańskim rozumieniem dobra. Jednocześnie różnice w pojmowaniu samego chrześcijaństwa prowadzą do różnic w rozumieniu ontycznego statusu wartości. Przyczynkiem do refleksji nad różnicami staje się filozoficzny spór między Iwanem Iljinem i Mikołajem Bierdiajewem. Funkcjonujący w tradycji platońskiej Iljin wartości ontologizuje oraz ujmuje jako byt statyczny, Bierdiajew natomiast na gruncie personalizmu wartości uznaje za efekt twórczości osoby, nadając im charakter dynamiczny. Konsekwencją i wyrazem pierwszego stanowiska staje się pogląd monarchistyczny, drugiego natomiast „personalistyczny socjalizm". Jednocześnie uznać należy, że osiągnięcie wybranej formy życia państwowego i społecznego nie może polegać wyłącznie na określonych działaniach politycznych, lecz przede wszystkim na duchowym przeobrażeniu społeczeństwa.

prof. dr hab. Antoni Krawczyk
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Pozytywne zasady współżycia społecznego w Rosji według poglądów Pawła Piaseckiego i Szymona Starowolskiego

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

Najwybitniejsi luminarze Polski XVII wieku biskup przemyski Paweł Piasecki i polihistor kanonik krakowski Szymon Starowolski, zajmując się ustrojem Rzeczypospolitej pokazywali sytuację polityczną innych krajów, w tym także Rosji. Obydwaj widzieli w tym kraju pewne zjawiska pozytywne, mogące być wzorem dla Rzeczypospolitej.

Traktat polityczny Piaseckiego napisany około roku 1632 pod tytułem: *Responsum de absoluto dominio illustrissimi et reverendissimi Pauli Piasecki episcopi Praemyslensis et Clarae Tumbae abb*. porusza zagadnienia ustrojowe. Autor chwaląc monarchię elekcyjną, w której monarcha, analogicznie do słońca w Kosmosie, (co stanowi przykład wykorzystania nauki Kopernika do wyjaśniania zjawisk społecznych) sprawuje władzę stosownie do norm obowiązującego prawa i wolności pospolitej szlachty. Porównuje on rządy królewskie w Polsce z rządami innych monarchów, w tym także Rosji. uważając ustrój polityczny Rzeczypospolitej za doskonały, który przedkładał nad rosyjskie jedynowładztwo, równocześnie wskazywał na pozytywne zasady współżycia społecznego w Rosji. Najważniejsze z nich to kultywowanie obyczaju narodowego, przywiązanie Rosjan do przeszłości, szacunek dla tradycji. To stanowi spoiwo bytu narodowego. Monarchowie nie zawierają związków małżeńskich z cudzoziemkami, a mieszkańcy kraju nie przyjmują wzorców kultury, ani stylu życia Zachodu. Hołdują oni stylowi życia narodów słowiańskich. Dzięki tym zaletom Rosja była zdolna przezwyciężyć podziały wewnętrzne oraz odeprzeć najazdy zewnętrzne Polaków w okresie wielkiej smuty.

Szymon Starowolski w utworze politycznym: *Reformacya obyczajów polskich* napisanym około 1650 roku w rozdziale V zatytułowanym: „O wolności bez swawoli”, czyni rozważania nad uciskiem wewnętrznym i zewnętrznym w różnych krajach, a zwłaszcza u Tatarów, w Turcji i Rosji stwierdzając, że skala ucisku wewnętrznego w Rosji jest mniejsza aniżeli w Rzeczypospolitej. W Rosji mieszkańcy wspólnoty uciskani są jedynie ze strony cara, zaś w Rzeczypospolitej z powodu rozwarstwienia stanu szlacheckiego warstwy wyższe dokonują ucisku warstw niższych. Na to zwrócili uwagę bojarzy moskiewscy podczas rokowań w celu osadzenia na tronie carskim królewicza Władysława, którym proponowano zawarcie unii z Polską. Oni odpowiedzieli kanclerzowi Zadzikowi, iż nie pragną wolności polskiej, ponieważ mniejszy ucisk w tym kraju jest ze strony cara, aniżeli w warunkach polskiej wolności. Pisząc o rozprzestrzenianiu się w Polsce obcych obyczajów Starowolski nie wymienia Rosji.

dr Anna Kryniecka-Piotrak
(Polska – Uniwersytet Warszawski)

Filozoficzny ideał polityka z perspektywy współczesnej demokracji

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Ideał polityka będący przedmiotem dociekań filozoficznych należy traktować jako pewien wzór osobowy formowany niezależnie od warunków empirycznych. Przedmiotem analizy nie są więc postawy polityków przyjmowane w konkretnych systemach politycznych funkcjonujących współcześnie lub w przeszłości, w określonych warunkach czasowo-przestrzennych, lecz pożądane cechy osobowościowe i wartości, do których polityk powinien dążyć ze względu na pełnioną funkcję i kształt ustroju politycznego. Poszukiwanie ideału polityka pozostaje więc w ścisłym związku z wizją doskonałego ustroju politycznego.

Ideał polityka nabiera szczególnego znaczenia w ustroju demokratycznym, w którym politycy są reprezentantami całego społeczeństwa, powierzającego im prawo do decydowania o sobie oraz oczekującego poszanowania wartości leżących u podstaw demokracji. Już Arystoteles wskazywał, że istoty ustroju demokratycznego nie należy sprowadzać wyłącznie do liczby osób sprawujących władzę, lecz rozważać w szerszej perspektywie aksjologicznej. Aspekt ten szczególnego znaczenia nabiera współcześnie wobec tendencji określania demokracji poprzez kryteria proceduralne tj. zagwarantowanie obywatelom praw politycznych. Tego typu ujęcie jest jednak niewystarczające, ponieważ nie uwzględnia tego w czyim interesie sprawowane są rządy. Urzeczywistnienie idei demokratyzmu wymaga ponadprzeciętnych umiejętności rządzących. Z tego powodu podstawowego znaczenia nabiera określenie i wyodrębnienie grupy ludzi, która przyjmując rolę wiodącą w społeczeństwie zapewni realizację postulatów demokratycznych. W ten sposób sformułowanie ideału polityka jest jednym z istotnych elementów poszukiwanego od najdawniejszych czasów najbardziej doskonałego ustroju społecznego.

mgr Joanna Krzemkowska-Saja
(Polska – Uniwersytet Szczeciński)

Jak ujmujemy wartości? Problem intencjonalności emocji

[sekcja II – 23 VI 2012 – sala A]

Teza o tym, iż emocje są intencjonalne jest w filozofii znana i powszechnie uznawana: jak większość (jeśli nie wszystkie) stanów mentalnych emocje są skierowane na fragmenty świata zewnętrznego. Drugim, szeroko przyjmowanym stanowiskiem jest pogląd, iż emocje są skierowane na wartości. Wśród koncepcji emocji możemy wyróżnić te przyjmujące słaby lub mocny intencjonalizm. Według słabych intencjonalistów emocje, oprócz własności intencjonalnych, posiadają także własności nieintencjonalne. Intencjonaliści mocni natomiast utrzymują, iż emocje posiadają jedynie własności intencjonalne.

Do stanowisk wyznających intencjonalizm mocny należą teorie kognitywistyczne, w których emocje utożsamia się z sądami ewaluacyjnymi (Robert Solomon, Martha Nussbaum). Zgodnie z tym poglądem emocje są przekonaniami, którym można przypisać wartość prawdziwości oraz racjonalność i zasadność. Pogląd ten nie pozwala jednak na przypisywanie emocji niemowlętom i zwierzętom, co stanowi jego podstawową trudność.

Stanowiskiem konkurencyjnym jest model percepcyjny, w którym emocje definiuje się jako percepcje wartości (Ronald de Sousa, Christine Tappolet, Jesse Prinz). Zwolennicy tego poglądu muszą zmierzyć się jednak z tzw. problemem wartości. W modelu percepcyjnym zakłada się bowiem, iż wartości, podobnie jak własności percepcyjne takie jak kształt, zapach, czy kolor, stanowią realne własności przedmiotów świata zewnętrznego – są realne w mocnym sensie. Teza ta, jak twierdzi wielu, powoduje istotne problemy. W referacie postaram wskażę na sposoby unieszkodliwienia zarzutów wysuwanych w tym kontekście pod adresem modelu percepcyjnego, które na pierwszy rzut oka mogą wydać się „zabójcze”.

Арсений Куманьков

(Россия – Национальный исследовательский университет «Высшая Школа Экономики», Москва)

Теория справедливой войны: причины актуализации концепции.

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

В XX в. политическая философия столкнулась с необходимостью выработки критической теории войны, которая анализировала бы одновременно как условия начала войны, так и принципы ведения боевых действий. Существовавшие на тот момент философские теории войны – пацифизм, милитаризм, реализм – оказались недействующими, неспособными предоставлять решения политическим запросам современности.

Именно в этот момент актуализировалась теория справедливой войны. В своём настоящем виде эта теория несколько отличается от того, что понимали под доктриной справедливой войны Святой Августин, Фома Аквинский или Гуго Гроций. Как нам представляется, причины развития теории справедливой войны в 60-е гг XX века сводятся к следующему:

1) Кризис реализма – данная теория перестала отвечать общественным и политическим запросам.

2) Кризис логического позитивизма.

3) Кризис государства. Трансформация капитализма – необходимость обновления под влиянием неомарксистской критики.

4) Превращение дискурса справедливости в ключевой дискурс политической философии XX в.

Развитие теории справедливой войны привело к тому, что особое внимание стало отводиться военной этики. Таким образом, концепция справедливой войны не только оказалось той нормативной теорией, в которой нуждалась политическая философия, но и стала заметным философским направлением, которое применяется в международной политике.

Mgr. Peter Kyslan
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Skrytá kultúra v Kantovej etike

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

Príspevok si bádateľsky vyberá nový pohľad na Kantov problém človeka a etiky. Predstavuje snahu odhaliť, odkryť a domyslieť Kantove smerovania morálnych úvahách a vymedziť ich praktické stelesnenie v kultúre. Na pozadí nedocenenej Kantovej filozofii kultúry chcem zdôrazniť Kantov zámer s morálnym zákon na spoločenskej aj dejinnej úrovni.

Chcem poukázať na skutočnosť, že Kantova idea morality má svoje pomenovanie a naplnenie v kultúre. Som presvedčení, že len historický osud pojmu kultúra, zapríčinil skutočnosť, že sa neobjavovala v jazyku Kanta a že sa nestala centrom jeho uvažovania.

Oporu v mojom zámere nachádzam v Kantových malých spisoch a v čiastočnej reinterpretácii druhej Kritiky a Základoch metafyziky mravov. Interpretačné inšpirácie nachádzam vo filozofii dejín a vo filozofii kultúry realizovanú niektorými novokantovskými aktivitami. Uvedomujem si, že moja snaha môže naraziť na kritiku určitého domýšľania Kantových úvah.

mgr Łukasz Leonkiewicz
(Polska – Uniwersytet Warszawski)

O warunkach możliwości współpracy Kościoła z państwem. Perspektywa wschodnio-prawosławna

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

„Oddajcie więc Cezarowi to, co należy do Cezara, a Bogu to, co należy do Boga". Wypowiadając te słowa Chrystus wskazał na dwa autonomiczne źródła władzy. Jedno, „cesarskie", zniewalające, drugie zaś inne, boskie, uwalniające. Jak więc doszło do tego, że już w IV wieku uczniowie Chrystusa – chrześcijanie – starali się połączyć te dwie sprzeczne, u swych podstaw, zasady? Wydawałoby się, że wszystko jest jasne, że chrześcijanie „nie są z tego świata", nie dla niego żyją. Jednak od początku dążą do zapanowania nad nim. Czym bowiem była działalność cesarzy Konstantyna i Justyniana, jeśli nie próbą panowania nad tym światem? Jak chrześcijaninem może pozostawać cesarzem? Jak zatem rozumieć słowa „Oddajcie więc Cezarowi to, co należy do Cezara, a Bogu to, co należy do Boga"? Czy możliwa jest współpraca, jeśli sam Chrystus ją odrzucił stojąc przed Piłatem? Czy w ogóle może zaistnieć chrześcijańska władza?

Przez całą historię chrześcijaństwa wschodniego, począwszy od Bizancjum, poprzez Imperium Rosyjskie, Rosję radziecką, do dziś ciągnie się za nim zarzut współpracy. O dziwo do dziś nie postały żadne normy regulujące relację państwo – Kościół, które byłyby oficjalnym głosem Kościoła prawosławnego. Na szczęście istnieli myśliciele, nawet teolodzy, którzy próbowali zmierzyć się z tym problemem. Dopiero wiek XX wydał myślicieli krytycznych i odważnych, którzy problem relacji sfery *sacrum* i *profanum* w państwie starali się uzgodnić z ewangelicznymi zasadami chrześcijaństwa. Z pewnością takimi byli Mikołaj Afnasjew oraz Włodzimierz Bibichin. Pierwszy zastanawiał się nad naturą prawa kościelnego, dochodząc do wniosku, że jest ono kwadratowym kołem, drugi zaś prawdziwą władzę chrześcijańską dostrzegał w zrezygnowaniu z władzy, jakie miało miejsce w przeciągu całej historii chrześcijaństwa.

Ponowne przyjrzenie się problemom prawa i łaski, prawa i miłości, władzy i posługi oraz cesarza i Boga może pomóc w zrozumieniu, że „gdyby Kościołowi pozostawiono wybór między „laickim" państwem prawa i totalitarnym państwem „chrześcijańskim", Kościół powinien wybrać państwo laickie". Co w dobie dyskusji nad charakterem państwa może przynieść wiele ciekawych rozwiązań, a stanowisko liberałów może, zupełnie nieświadomie, ukierunkować Kościół na bardziej chrześcijańską drogę niż dotychczasowa.

проф. Илья Левяш

(Беларус – Национальна академиа наук Беларуси, Минск)

От геополитики и геоглобалистике: проблема синтеза интересов и ценностей

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Поставленная в статье приоритетная цель – это исследование диалектики интересов и ценностей в политике, особенно в сфере взаимоотношений межгосударственных, международных и на современном этапе – глобальных акторов. Этой цели соответствуют основные задачи идентификации и самоидентификации акторов политической деятельности.

Во-первых, ревизовано традиционное положение формулы «интересы contra ценности». В действительности интересы – это осознанные потребности, направленные на определенные объекты. Ценности – любые феномены (вещи и процессы, действия и поступки), которые значимы для человека в связи между их объективными свойствами и потенциальной, а в практической деятельности – реальной способностью удовлетворять потребности человека, служить реализации его интересов, достижению желаемых целей. В зрелой политике „полезность" интересов подчиняется ценностным приоритетам, которые определяют смыслы, направленность, структуру и динамику интересов. В конечном счете, между ними – отношения не конфронтации, а инверсии.

Во-вторых, *realpolitik* в ее классическом выражении, или геополитический фундаментализм, как продукт Вестфальской системы, взаимотношений между нациями-государствами, с его ориентацией на решающую роль географической среды и «постоянные интересы», конфонтационной логикой и стратегией «нулевой суммы» исчерпал себя и в новой ситуации глобальной взаимозависимости переживает кризис и осваивает ценности структурно многомерной *universalis*.

В-третьих, переходный по своему характеру мир в условиях глобализации требует сбалансированного признания как силы авторитета, так и авторитета силы. В итоге все более перспективным становится синтез двух систем интересов и ценностей в новом геоглобалистском мышлении и практике.

проф. Виктор П. Макаренко
(Россия – Южный федеральный университет, Ростов-на-Дону)

Геополитический дискурс как интеллектуально-политическая мода

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Главный тезис моего доклада можно сформулировать так: геополитика - очередная интеллектуально-политическая мода, возникшая в условиях кризиса социально-политических структур и методов социально-политического анализа. Я понимаю *моду* в соответствии с теорией Х.У. Гумпрехта. Он развивает идею Г. Зиммеля о конформистско-индивидуалистической природе моды, которая позволяет одновременно вписаться в общество и дистанцироваться от него. Для объяснения этого феномена Гумбрехт описал исторические свойства моды и вытекающую их них иллюзию о том, что мода приводится в движение механизмами рынка и подчиняется воле его игроков.

Ing. Dušan Miticky

(Slovensko – Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka, Trenčín)

Úloha občianskej spoločnosti v demokracii

[sekcja I – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

1) Občianska spoločnosť – identifikácia a definovanie pojmu
– Občan v antike a v Ríme
– Rok 1989 prelom vo vnímaní občana, občianskej participácie
– Občianska spoločnosť, aktér politického vývoja
– Uvedomenie si postavenia občianskej spoločnosti
– Občianska spoločnosť ako princíp
2) Občianska spoločnosť predpoklad efektívnej demokracie
– miesto občana pri správe vecí verejných
– konanie občana v radách občianskej spoločnosti *(ako vníma občan svoju úlohu, ako pozná legislatívu o participácii občanov na správe vecí verejných, ako zaujíma stanoviská k politickým rozhodnutiam)*
– občan a moc „ľudu“*(inštitút referenda, petície , voľby, voliť a byť volený, pripomienkovanie rozhodnutí samospráv, ovplyvňovanie tvorby stratégií obcí miest a regiónov)*
– občianska spoločnosť a kontrola verejného sektora
– *mimovládne organizácie*
– *petícia, voliť a odvolávať, vyžadovanie zodpovednosti za rozhodnutia orgánov samosprávy*
– pomoc občianskej spoločnosti pri spravovaní krajiny
– *občianska spoločnosť – nositeľ vôle občana, nutnosť vyslovovať svoje požiadavky*
– *mimovládne organizácie a pomoc odkázaným spoluobčanom v spolupráci so štátom*
– *MVO a ich vplyv na udržateľný rozvoj, presadzovanie environmentálnych, ekonomických a sociálnych kritérií*
3) Občianska spoločnosť verzus spoločenská zodpovednosť
– Právo verzus povinnosť občana v Aténach, Ríme
– Právo verzus povinnosť občana v moderných ústavách
– Identifikácia spoločenskej zodpovednosti
– Spoločenská zodpovednosť občana k veciam verejným, obci či štátu
– Spoločenská zodpovednosť štátu, obce k občanovi
– Spoločenská zodpovednosť občianskej spoločnosti k budúcnosti ľudstva

Prof. dr hab. Jadwiga Mizińska
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Psychologizacja polityki

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Uprawiane polityki może mieć różne formy. Oprócz „klasycznych", takich jak sprawowanie władzy i działalność dyplomatyczna, również „nieklasyczne". Na jednym ich krańcu znajdują się ich postacie „mocne" (włącznie z wojną), na drugim natomiast – „słabe". Te ostatnie stają się ostatnio szczególnie widoczne, a wręcz spektakularne. Przybierają one charakter manifestacji gniewu i niezadowolenia społeczeństwa z praktyk władzy, tak jak np. Ruch Oburzonych. Są one przejawem swoistego nacisku psychologicznego, w sytuacji, gdy wszelki inny (zwłaszcza ekonomiczny w formie strajków) staje się niemożliwy wskutek anonimizacji adresata (korporacje). Można w tym zjawisku upatrywać zarówno wysubtelnienia form dialogu społeczeństwa z władzą, jak również wzmagającego się udziału momentu moralnego. Gniew, oburzenie, niezadowolenie, to – ostatecznie – apel do poczucia sprawiedliwości i przyzwoitości tych, którzy je deklarowali, po czym ich nadużyli. Być może psychologizacja polityki okaże się zapowiedzią jej – wymuszonego – uszlachetnienia i zdjęcia odium jakoby nieodłącznego od niej „brudu".

проф. Андрей Мясников

(Россия – Пензенский государственный педагогический университет им. В.Г. Белинского, Пенза)

«Материнская вертикаль» в структуре матрицы русского традиционного сознания

[sekcja II – 23 VI 2012 – sala A]

1) Я предлагаю следующую гипотезу: традиционное русское сознание имеет Матрицу или объективную структурную схему, обеспечивающую устойчивое воспроизводство заданных типов мышления и поведения людей. Эта схема включает в себя две вертикали – мужскую и женскую, которые связаны между собой на трёх уровнях: 1) религиозно-метафизическом – **божественном**; 2) социо-природном (государственном) – **«земном»**; и конкретно-социальном – **«родовом»**. Благодаря такому тройному связыванию Матрица имеет большую устойчивость и сохраняется в России более 500 лет.

2) «Материнская вертикаль» играет очень важную роль в функционировании Матрицы: она не просто дополняет «отеческую вертикаль», основанную на подчинении и страхе, она компенсирует властное насилие с помощью любви в широком смысле (ко всем проявлениям жизни). Для традиционного сознания, погруженного в стихию природной и родовой жизни, любовь означает:

Во-первых, половое влечение, нацеленное на продолжение рода;

Во-вторых, родительскую заботу о своих близких родственниках, и прежде всего, беззаветную материнскую любовь;

В-третьих, преданность своему роду-народу, предполагающую жертвенность ради его сохранения.

3) Главным субъектом «родового» уровня является женщина-мать, которая выступает центром всей родовой жизни, т.к. она источник её продолжения. Именно материнство хранит закон родовой жизни – наш род должен быть всегда, и жизнь должна продолжаться. Этот закон родовой жизни выводит на второй уровень Матрицы, на уровень «земной власти», которая проявляется в материнской вертикали в плодородных силах матери-природы.

4) Языческое обожествление матери-земли было усилено православным учением о Богородице как пресвятой матери Божией и воплощённой Премудрости Божией. Она является посредницей между землёй и небом, людьми и Богом; она всегда открыта для человеческой мольбы о прощении, милости и защиты. Богородица является завершением «материнской» вертикали русского традиционного сознания.

mgr Łukasz Molenda
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Ochlokracja, feminizm i polityczna poprawność jako źródła kryzysu kultury i choroby współczesnej polityki

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Globalny kryzys ekonomiczny nie schodzi z ust polityków, ekonomistów i dziennikarzy z całego świata. Coraz częściej o kryzysie mówią również tzw. z*wykli obywatele*. Stefan Kisielewski, publicysta i doskonały obserwator życia społecznego i politycznego zwykł mawiać: „to nie żaden kryzys, to rezultat". Kryzys ekonomiczny jest bowiem pokłosiem kryzysu władzy, a ten z kolei jest rezultatem kryzysu polityki i, szerzej, całej kultury europejskiej, której centralnym punktem jest racjonalność. Politykę rozumiem jako całość prze-myślanych i zaplanowanych działań prowadzących do uzyskania określonego celu. Tymczasem w zdegenerowanym modelu demokratycznym już samo określenie celów dostarcza wielu trudności, nie mówiąc już o uzyskaniu politycznego poparcia by je realizować. Przyczyny takiego stanu rzeczy upatruję w masowym rozprzestrzenianiu się systemu ochlokratycznego, destrukcyjnej dla wolności człowieka i jego procesów intelektualnych poprawności politycznej oraz feminizmowi, jako doktrynie fałszującej obraz rzeczywistości społecznej oraz narzucającej nienaturalny i nieprzyjazny zarówno kobietom, jak i mężczyznom porządek. Problem feminizmu przestał być już bowiem problemem czysto teoretycznym, gdyż jego ideolodzy uzyskali duży wpływ na działanie wielu wpływowych bytów politycznych np. Unii Europejskiej. W moim wystąpieniu szerzej omówię negatywny wpływ powyższych zjawisk, skonfrontuję własne zdanie z klasykami myśli feministycznej i piewcami demokracji. Prócz diagnozy i dyskusji z tuzami, postaram się również przedstawić koncepcję pozytywną.

prof. UR dr hab. Artur Mordka
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Antysubstancjalna koncepcja kultury a status przywódcy politycznego

[sesja plenarna – 24 VI 2012 – sala kolumnowa]

Wychodząc od antysubstancjalnego rozumienia kultury jako dynamicznego splotu duchowych treści, zamierzam argumentować na rzecz tezy o permanentnej „chwiejności" pozycji przywódcy politycznego. Chwiejność ta znajduje uzasadnienie nie tyle w różnorodnych i zmiennych motywach skłaniających do wyboru określonego przywódcy politycznego czy też w postępującej słabości partii politycznej, która desygnuje daną osobę na swego politycznego reprezentanta, lecz przede wszystkim w tym, że kultura jako całość nadrzędnych względem jednostki, choć przecież przez nią współtworzonych, treści duchowych, nie stanowi substancji o określonych rdzeniu, lecz jest raczej dynamicznym i w swym rozwoju nieprzewidywalnym ich splotem. Taki jej status z istoty swej uniemożliwia osiągnięcie tzw. „politycznej świadomości adekwatnej", która gwarantowałaby stałość i uzasadniała polityczną stabilność.

dr hab. Cezary Mordka
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Potrzeby alterocentryczne i problem władzy

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

W wystąpieniu wychodzę od analizy potrzeb ludzkich, które są podstawą motywacyjną wszelkich ludzkich zachowań. Dokonuję podziału potrzeb na witalne, alterocentryczne oraz teoretyczne. Przez „potrzebę" rozumiem różnicę miedzy standardem (aspiracją) i stanem aktualnym. Potrzeba, o ile zawiera ocenę wykrytej różnicy, co jest możliwe dzięki układowi nagrody-kary, staje się pragnieniem. Następnie przedstawiam bliższą analizę potrzeb alterocentrycznych wyróżniając wśród nich potrzebę władzy. Analizuję różne definicje pojęcia „władza" oraz źródła władzy. Szczególną uwagę poświęcam próbom wyjaśnienia zjawiska władzy w psychologii ewolucyjnej (gdzie postuluje się mocny związek władzy z pozycją społeczną i prestiżem) oraz zasadności tej propozycji teoretycznej.

dr Mirosław Mylik
(Polska – Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego w Warszawie)

Myśl polityczna Benedykta XVI

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Referat jest akademicką próbą przedstawienia złożonego zagadnienia, a mianowicie, jak i na ile obecny Papież jest politykiem dzisiejszej doby. W referacie bowiem stawia się zasadniczo pytanie i zarazem szuka przede wszystkim odpowiedzi, na czym właściwie polega polityka obecnego Papieża Benedykta XVI oraz jakim jest on w rzeczywistości politykiem, o ile w ogóle o takowym, w przypadku jego świątobliwej osoby, można mówić, pisać czy dyskutować?

Autorowi referatu wydaje się, że obecny Papież od lat głosi powszechnie i nie mniej wciąż realizuje skutecznie teologię polityki krzyża Jezusowego. Polityka ta została w referacie zarysowana w swojej filozoficznej i teologicznej postaci wraz ze słownym obrazem Benedykta XVI jako współczesnego realizatora tego rodzaju polityki papieskiej sięgającej najstarszych czasów powstawania i wielowiekowego rozwoju chrześcijaństwa.

dr hab. Andrzej Niemczuk

(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Wartość wolności a liberalna neutralność państwa

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

1) Ontologia wolności
– znaczenie wolności negatywnej i pozytywnej
– wartości jako warunki wolności pozytywnej
2) Wolność polityczna jako swoboda – wolność polityczna nie jest wolnością ontologiczną
3) Argumenty przeciwko twierdzeniu, że wolność jest wartością
4) Jedyne, co z wolności można komuś odebrać, to warunki wolności pozytywnej
5) Liberalny relatywizm różnych koncepcji dobra a absolutna wartość wolności
6) Moralność a polityka – ich odmienny stosunek do wartości
– moralność maksymalizuje dobro
– polityka chroni przed złem
– pluralizm dobra a uniwersalizm zła (absolutyzm krzywdy)
– jak pogodzić pluralizm aksjologiczny z uniwersalizmem?
7) Neutralność państwa a problem wiedzy o wartościach
8) Polityka jako godzenie wielu wolności (i odmiennych hierarchii wartości)
9) Promowanie polityczne jednej hierarchii wartości jest represjonowaniem innych
10) Ochrona jednostek przed krzywdą jako zadanie polityki
11) Jaką wolność chroni liberalizm?
12) Końcowa uwaga o demokracji liberalnej w kontekście wartości

dr Paweł Nierodka

(Polska – Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. gen. J. Ziętka w Katowicach)

Etyka interesu

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

W wystąpieniu podejmuję zagadnienie etyki interesu. Określając ją, odwołuję się do poglądów Niccolò Machiavelliego, który łączył dobro z indywidualnym człowiekiem. Zauważa on, że w interesie człowieka jest między innymi przestrzeganie pewnych norm moralnych, jest to jednak minimalizm moralny. Nawiązuję również do koncepcji filozoficznej Martina Heideggera, który mówi o człowieku jako „pasterzu bycia", a także do etyki biznesu jako przykładu etyki interesu.

W kontekście etyki interesu zadaję pytanie o etykę sumienia. Podejmuję problem *arché* postępowania człowieka we współczesnym świecie. We współczesnym świecie kryzysu aksjologicznego, mówi się o cywilizacji śmierci, przede wszystkim jako cywilizacji śmierci autorytetu i „śmierci", końca etyki sumienia. Ludzie zobojętnieli. Czy zatem należy powrócić do etyki interesu, której naczelna zasada brzmi: „nie opłaca się czynić zła", a może jednak do etyki sumienia, która podkreśla znaczenie ograniczeń wewnętrznych postępowania człowieka.

W kontekście etyki interesu, a także etyki sumienia nawiązuję do Józefa Bańki eutyfroniki i etyki prostomyślności.

др Бася Никифорова
(Литва – Литовский институт исследования культуры, Вильнюс)

Религия и политика в постсекулярную эпоху: европейский контекст

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

Современные средства массовой информации сходятся во мнении, что сегодня произошло возвращение религии как важного фактора глобальной политики и культуры. Задачей данной статьи является анализ тех вызовов современности, которые возникли на фоне актуализации религии в общественной жизни. Статья исследует взаимоотношения политики и религии в европейском контексте и современную интерпретацию усиления этой взаимосвязи. Сегодня отделение церкви от государства уже не означает, что верующие исключены из общественной жизни или что религиозные организации отделены от значимых социальных, культурных и политических проблем. Статья анализирует проблемы нового религиозного плюрализма, секуляризации и пост-секуляризации, неоднозначность и многообразие ее интерпретаций (Грейс Дейви, Юрген Хабермас, Хосе Казанова и другие). Процесс детерриториализации оказывается результатом ослабления связи между религией, территорией и государственными границами. Статья включает несколько примеров, иллюстрирующих этот процесс. Автор приходит к выводу, что современный европейский культурный и религиозный ланшафт не является завершенным и показывает как новая мультикультурная топография изменяет политическую, социальную и культурную жизнь.

Ключевые слова: детерриториализация, медия, политика, религия, религиозный плюрализм, секулярность и пост-секулярность.

mgr Paweł Nowakowski
(Polska – Uniwersytet Wrocławski)

Dyskryminacja w ujęciu libertarianizmu

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Libertarianizm jest filozofią młodą i radykalną. W kręgach akademickich kojarzony był długo głównie z osobą Roberta Nozicka oraz Ayn Rand, którą *nota bene* coraz rzadziej umieszcza się w gronie myślicieli libertariańskich. Jednak w ostatnim czasie polscy badacze słusznie zwracają coraz większą uwagę na inne postacie z tego grona, rehabilitując rolę Murraya Rothbarda oraz jego środowiska w rozwoju tego nurtu. To właśnie myśliciele, będący członkami tego kręgu – zwłaszcza Walter Block i Hans-Hermann Hoppe – związanego dziś głównie z Instytutem Misesa, zwracają szczególną uwagę na kwestię dyskryminacji. Zdaje się jednak, że rozumieją ją oni w sposób bardzo szeroki i zbyt mało ścisły, przez co bardzo łatwo sprowadzają do absurdu próby zaprzeczenia ich tezy, że dyskryminacja jest koniecznym warunkiem życia społecznego. W swoim referacie analizuję rozumienie dyskryminacji w libertarianizmie, porównując to ujęcie z ujęciem dominującym we współczesnym dyskursie. Drugą badaną hipotezą jest stwierdzenie, że uznawanie bezwarunkowej dyskryminacji jako dopuszczalnej na gruncie uniwersalistycznej etyki możliwe jest tylko w stosunkach prywatnych lub międzypaństwowych, nie jest zaś możliwe w sferze publicznej, a przeciwnego stwierdzenie nie można sformułować nawet na gruncie libertarianizmu.

prof. UR dr hab. Przemysław Paczkowski
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

„Filozof na tronie". Polityczne aspiracje filozofii w antyku

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

W referacie przedstawiam historię związków filozofii z polityką w starożytności od czasów Platona, który jako pierwszy głosił aspiracje filozofii do „rządu dusz", do Juliana Apostaty, który jako cesarz zapragnął w połowie IV w. uczynić z neoplatonizmu państwową religię. Jest to historia wielkich ambicji i równie wielkich porażek, wiary w wychowawczą moc filozofii i zwątpienia w nią. Szczególną, symboliczną wręcz rolę w tej historii odgrywa Marek Aureliusz – „filozof na tronie", który nie miał już większych złudzeń co do politycznej skuteczności filozofii i który uważał, że charakter człowieka można kształtować jedynie mozolną drogą indywidualnych ćwiczeń. Dlatego ów cesarz-filozof filozofem był przede wszystkim „dla siebie samego".

mgr Izabela Pasternak
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Władza nad sobą w koncepcji Michela Foucaulta

[sekcja III – 23 VI 2012 – sala B]

Filozofię Foucaulta można ująć w trzech płaszczyznach: wiedza, władza i kwestia siebie. Właśnie owa „kwestia siebie" jest przedmiotem wystąpienia.

Przełom w twórczości Foucaulta. O ile we wcześniejszych rozważaniach pokazywał jak w efekcie ujarzmienia i różnorakich gier władzy wytwarzana jest ludzka podmiotowość, to w późniejszym okresie twórczości zauważa, że podmiot może też być aktywny w procesie wytwarzania, może sam siebie konstytuować.

Starożytność grecka i wczesne chrześcijaństwo ilustracją tezy, że podmiot może też być aktywny w procesie wytwarzania, może sam siebie konstytuować.

„Poznaj samego siebie" i „troszcz się o siebie" – dwie starożytne maksymy.

Władza nad sobą rozumiana jako kształtowanie siebie, samorealizacja, praca nad sobą, troska o siebie.

Estetyka egzystencji jako etyka.

доц. Владимир Петрунин
(Россия – Орловский государственный университет, Орёл)

Проблема гражданского неповиновения в социальной доктрине русского православия

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

В современном политическом дискурсе проблема гражданского неповиновения является одной из основных в процессе научного осмысления демократических прав и свобод гражданина. Вместе с тем, сегодня часто забывают, что осуществление гражданами права на неповиновение возможно не только в рамках секулярного понимания политического процесса. Актуальность постсекуляризма в современном мире заставляет анализировать данную проблему в контексте государственно-церковных отношений, что, соответственно, ведет к научному осмыслению права граждан на неповиновение государственной власти, представленному в социальной этике христианства.

Московский патриархат в «Основах социальной концепции Русской Православной Церкви» прямо заявляет о возможности использования права призвать верующее население к гражданскому неповиновению для отстаивания своих интересов в современном мировоззренчески плюралистическом обществе. Возможный конфликт связан с опасениями, которые высказывает Церковь в связи с продолжающейся секуляризацией социально-политической жизни на своей канонической территории, а также активным вмешательством государственной власти в религиозные процессы.

Вместе с тем, Московский патриархат говорит о возможности применения своего права призвать верующих к гражданскому неповиновению исключительно в рамках защиты христианских ценностей, в то время как, например, Римская католическая церковь признает применение гражданами принципа неповиновения государственной власти в случае вырождения последней в тиранический режим.

dr Wojciech Rojek
(Polska – Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu)

Polityka a prawda ontologiczna w ujęciu Erica Voegelina

[sekcja IV – 23 VI 2012 – zbór]

Problem otwartości polityki wobec prawdy ontologicznej ma u Erica Voegelina dwa wymiary: metaprzedmiotowy i przedmiotowy.

W warstwie metaprzedmiotowej autor zauważa, że współczesna refleksja na temat polityki znalazła się w głębokim kryzysie spowodowanym pozytywistycznymi próbami narzucania wiedzy o polityce metod nauk ścisłych. U podstaw tej redukcji leży kantowska wizji nauki odrzucającej metafizykę. Etyka i polityka pozbawione ontologicznej podstawy grzęzną w relatywizmie i irracjonalizmie. Wyjście z tego impasu widzi Voegelin w odkrywaniu ładu ontologicznego czyli formułowaniu obiektywnych i racjonalnych twierdzeń o naturze świata i naturze ludzkiej.

W wymiarze przedmiotowym należy dostrzec wagę obecności prawdy ontologicznej w polityce. Kluczowe dla Voegelina pojęcie reprezentacji staje się doniosłe w kontekście rozumianej jako *transcendentale* prawdy, która nie jest wytworem ludzkiego umysłu, a której moc płynie z samej natury bytu. Doświadczenie sensu ontologicznej prawdy pojawia się w konkretnych dziejowych okolicznościach, gdy imperialne społeczności roszczą sobie prawo do bycia reprezentantem prawdy kosmicznej, dążąc w ten sposób do ustanowienia się absolutnym mikrokosmosem.

Nawiązując do Platona E. Voegelin zauważa, że społeczeństwo to nie tylko mikrokosmos, ale też makroantropos. Ład wnętrza człowieka decyduje ostatecznie o ładzie politycznym. Jedynie we własnej głębi może człowiek doświadczyć transcendencji, a więc w perspektywie ładu swej duszy dostrzec pochodzący od Boga porządek rzeczywistości odsłaniający się jako prawda ontologiczna. Człowiek jawi się tu jako zasadniczy reprezentant prawdy ontologicznej, jako jedyna istota zdolna odczytać tę prawdę i zdolna nadać jej dziejowy kształt.

доц. Ольга Б. Рыбакова

(Россия – Национальный государственный университет физической культуры, спорта и туризма им. П.Ф. Лесгафта, Санкт-Петербург)

Религиозный фактор и легитимация власти в постсоветской России

[sekcja II – 23 VI 2012 – sala A]

Любая нарождающаяся после пережитого системного кризиса элита нуждается в собственной легитимации, как нуждается в приведении к относительной устойчивости система, выстраивающая новую структуру. На сегодняшний день социальная структура в России носит неустойчивый характер и доминирующая элита также имеет подвижный состав, поэтому нынешняя ситуация отличается активным поиском ценностных оснований, а также широким спектром возможных вариантов – от православного традиционализма с автократической моделью власти до либерально-демократической идеологии.

Необходимость выбора для самой элиты идеологических обоснований ее легитимации подталкивает ее к союзу с организацией, представляющей религию декларируемого большинства. Предпочтения сегодняшней элиты явно указывают на православный выбор российского общества, но православие в общественном сознании нашего общества ассоциируется не с постулатами веры, а с цивилизационной принадлежностью.

Конфессия (РПЦ МП), на которой остановила свой выбор элита, готова использовать предоставляемые ей средства и возможности, однако ее конечные цели расходятся с целями элиты светского государства (что отражено в программных документах церкви) и однозначно не находят поддержки со стороны даже декларируемого большинства ее сторонников.

Таким образом, современные социальные процессы свидетельствуют о вариативности возможного развития нового российского общества до тех пор, пока некий фактор, лежащий в настоящее время в категории случайностей, не окажется решающим для кристаллизации новой социальной структуры, оформления новой идеологии, которая будет принята в качестве ортодоксальной доктрины, легитимируя, в том числе, новую властную элиту.

проф. Петр Саух

(Украина – Житомирский госуниверситет им. И. Франко)

Мультикультурализм: блеск теории и практическая несостоятельность проекта в дискурсе реальных процессов межкультурного взаимодействия

[sesja plenarna – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

1) В современном мире усложняются межкультурные контакты. Контекст глобализации, в котором происходит взаимодействие между культурами, приобретает новое звучание. Глобализация, как оказалось, не только разрушает, но и консервирует иерархию народов и наций, обостряет противостояние культур и мировых религий.

2) Для того, чтобы избежать культурных и цивилизационных конфронтаций должна работать единственно возможная формула: “единство мира и разнообразие культур”. Однако успешность ее решения зависит то того, насколько удачно формируется баланс между полюсами этой формулы. Результатом его поиска стала известная теория мультикультурализма. Но реализация этой теории средствами политики вызвала немало новых проблем. Тоесть, когда начал осуществляться процесс перехода от добрых намерений идеологов мультикультурализма (сосуществования культур) к их практической реализации (взаимодействие культур), возникла реальная опасность потери самобытности культур, которая стала причиной мощного движения – их локализации. Неслучайно многие известные ученые называют теорию мультикультурализма “новым типом модернизированного расизма” и методом “геттоизации” этнических групп. К тому же, если быть объективным, реализация мультикультурных проектов в политике многих стран мира, многочисленные рекомендации и директивы международных организаций относительно их практического внедрения особого успеха не имеют.

3) Каковы причины? Возникает ситуация, когда государство теряет возможность контролировать на своей территории “чистоту матрицы” единого культурного образца. В мире происходит, так сказать *усложнение механизмов идентификации.* Национальная идентичность сегодня сосуществует с профессиональной, гендерной, региональной… Происходит приумножение групп идентичности, которые формируются как на мировоззренческом и идеологическом, так и на жизненно-стилистическом фундаменте (феминизм, пацифизм, анархизм, правозащитное движение и т. д). Отсюда возникают новые локальные общности разделенные границами, которые не совпадают с национальными.

4) Это значит, что для гармонии полюсов формулы “единство мира – разнообразие культур” нужен новый алгоритм – антропологический, где центром тяготения выступает не та или иная этническая либо религиозная, культурная группа, а человек как либеральная ценность, который имеет право свободного выбора.

prof. UŚ dr hab. Piotr Skudrzyk
(Polska – Uniwersytet Śląski, Katowice)

Demokracja: razem czy przeciwko sobie?

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Demokracja pojmowana jest jako cenne otwarcie na wielość głosów. Otwarcie na wielość daje szanse lepszego poznania się różnych środowisk, znalezienia nowych pól współpracy, wprowadza w efektywne i pociągające *bycie razem*. Demokracja jest pojmowana też jako mechanizm zabezpieczający przed społeczną katastrofą: pozwala wcześnie uzewnętrzniać się niezadowoleniu środowisk.

Aby być słyszanym pośród wielości głosów, trzeba swojemu głosowi nadawać mocne brzmienie. Wymaga to wewnętrznej koncentracji środowiska i tłumienia „szumów" zewnętrznych. Ostatecznie prowadzi to do zamykania się środowiska na otoczenie, a nawet wrogości wobec niego. Demokracja staje się obywatelską sztuką *bycia przeciwko sobie.* Otwarcie na wielość, jest jak zerwanie jabłka z rajskiego drzewa wiadomości – jest otwarciem na to, co pozytywne, i jednocześnie na to, co negatywne.

W poszukiwaniu oceny stanu współczesnej demokracji dokonuję przeglądu myśli kilku filozofów politycznych i politologów. Analizuję pozytywną rolę gniewu w ujęciu Petera Sloterdijka, zagadnienie populizmu, moralne wymogi stawiane demokracji z punktu widzenia myśli katolickiej (Zbigniew Stawrowski) i konserwatywnej (Jacek Bartyzel).

dr Piotr Sobol-Kołodziejczyk
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Wypowiedzi polityczne w świetle teorii aktów mowy

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

W referacie zostanie wykorzystany standardowy aparat teorii aktów mowy i – eksplanacyjnie z nią powiązanej logiki illokucyjnej – do analizy wypowiedzi politycznych w ich semantycznym aspekcie. Zostanie wykazane, że wypowiedzi tego rodzaju są czynnościami językowymi o illokucyjnej i perswa-zyjnej zarazem proweniencji. Badaniu zostaną również poddane warunki spełniania dla wypowiedzi politycznych. Zakłada się przy tym, iż wypowiedzi te charakteryzowane są przez kategorię skutecznego odniesienia w sensie, jaki terminowi temu nadał John Searle. Ponadto, w celu zupełnej semantycznej charakterystyki wypowiedzi politycznej dokonane będzie rozszerzenie klasycznej aparatury teorii aktów mowy poprzez wprowadzenie (przez analogię do Brouwerowskiej relacji zgodności) warunku zgodności kontekstów dla wypowiedzi politycznych, jak również podkreślenie konieczności uwzględnienia własności różnych trybów psychologicznych (w rozumieniu Daniela Vandervekena) do analizy ich struktury.

dr hab. Maciej Soin
(Polska – Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa)

Paradoks zaangażowania

[sesja plenarna – 24 VI 2012 – sala kolumnowa]

1) Paradoks zaangażowania można sformułować mniej więcej tak: konsekwentna realizacja interesu poznawczego, czyli zaangażowania w prawdę, prowadzi do odkrycia bezpodstawności (niekonieczności) wszelkiego zaangażowania, w tym samego zaangażowania w prawdę. Odkrycie to zdaje się odbierać uzasadnienie wszelkiemu zaangażowaniu, które bez względu na swój kierunek okazuje się arbitralne. W ten sposób kierowanie się ideą prawdy prowadzi do jej relatywizacji. W jakim jednak sensie?

2) Wniosek, jaki współczesne demokracje wyciągnęły z odkrycia tej bezpodstawności, mówi przede wszystkim o zróżnicowaniu arbitralnych zaangażowań (interesów) i związanej z tym względności prawdy. Jeśli każde zaangażowanie jest bezpodstawne, słyszymy, to wszystkie są tyle samo warte, a każde z nich ma „swoją prawdę". Jest ona wówczas pochodną interesów i polem działania *meaning industry*, na którym decydującą rolę odgrywają narzędzia kształtowania opinii.

3) Rozumowanie to opiera się jednak nie tylko na nadużyciu gramatycznym, ale i na fałszywej przesłance. Zakłada bowiem, że zaangażowanie wymaga podstawy, podczas gdy może mieć jedynie przyczynę i cel. Przyczynowe pojęcie zaangażowania prowadzi do koncepcji *formy życia* i unika paradoksu przez odwołanie się do tradycji. Tak rozumiane zaangażowanie wyprzedza bowiem uzasadnienie, i dotyczy to również *gry w prawdę* (Wittgenstein), która według ważnej tradycji jest wartością autoteliczną.

4) Właściwy sens relatywności prawdy nie polega więc na względności poszczególnych prawd, lecz na możliwości jej odwartościowania. Ale jeśli prawda jest w tradycji wartością autoteliczną, to znaczy – jeśli można mówić o autonomicznym *interesie prawdy*, to jej odrzucenie nie wykazuje fałszywości, lecz brak zrozumienia dla tej idei. Jest to rodzaj ślepoty na znaczenia. Bezpodstawność zaangażowania oznacza bowiem również i to, że nie istnieje taki punkt widzenia, z którego można *uzasadnić* podważenie wartości prawdy.

доц. Светлана В. Соловьева

(Россия – Самарская государственная академия культуры и искусств, Самара)

Власть и человек: экзистенциальный смысл политического

[sesja plenarna – 24 VI 2012 – sala kolumnowa]

На всем протяжении исследования сферы управления в обществе власть чаще всего понимали как систему политических институтов. В XX веке, начиная с классических работ К. Шмитта и до концепций Фуко и гендерной критики, происходит расширение содержания понятий политики и политического. Политическое видят не только в идеологии и институтах власти, но и в отношениях друг – враг, врач – пациент, учитель – ученик, семье и пр. Полагаем, что современное исследование политического бытия связано с выявлением экзистенциально-онтологических оснований политики. Такой взгляд на политику эксплицирует не сущность политики, но направлен на раскрытие смысла политики, *укорененного в экзистенции*. Данный ракурс проблемы выявляет смысловую плотность политического, его значимость для бытия человека и совместности людей друг с другом.

Ш. Муфф, опираясь на различие бытия и сущего М. Хайдеггера и разделение политики и политического К. Шмитта, выдвигает тезис о том, что политическое относится к области бытия, а политика – к области сущего. Эти различия позволяют осмыслить политическое в категориях, не враждебных субъекту, но наделяющих смыслом политическое экзистирование человека в обществе. Подобные проекты в философском поле редки, современная социальная теория с ее критикой власти-господства ориентирована на тезис: власть против человека, это машина подавления, политика – это технология идеологического производства лояльных субъектов. Обнаружение лакун политического бытия, раскрывающих человеку пространство его свершения, позволят перейти от клише «политический человек – главный инструмент власти» к тезису «политика – пространство значимого для человека бытия-с-другими».

prof. UR dr hab. Daniele Stasi
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Broda Karola Marksa

[sesja plenarna – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

Temat mojego wystąpienia wiąże się z wydarzeniem, które towarzyszyło transformacji ideologicznej lewicy we Włoszech mniej więcej trzydzieści lat temu. Tak jak teraz, wtedy Marks stanowił, w kulturze politycznej mojego kraju, postać problematyczną zarówno dla tych, którzy chcieli pozbyć się marksizmu a idąc w stronę gloryfikacji wolnego rynku i społeczeństwa otwartego jak też dla tych, którzy pragnęli, na podstawie jego myśli, skorygować wady demokracji i przezwyciężyć model dystrybucji dóbr materialnych oparty na nierówności społecznej. Pytania brzmią, czy dziś Marks jest nadal myślicielem ważnym i aktualnym, którego twórczość może być odczytywana poza kategoriami ideologicznymi, (które w najlepszym przypadku sprowadzają się albo do apriorystycznej negacji wartości teoretycznej jego myślenia albo do „scholastycznych” i w gruncie rzeczy mało znaczących badań filologicznych jego tekstów) i jaka relacja istnieje w jego myśleniu pomiędzy wartościami a interesami.

dr Elżbieta Struzik
(Polska – Uniwersytet Śląski, Katowice)

Biopolityka a cielesność

[sekcja III – 22 VI 2012 – sala B]

Filozofia krytyczna Michela Foucaulta, oparta na genealogicznej analizie interpretacji procesów społeczno- kulturowych i ich struktur politycznych, wyrażona w idei biopolityki i dyskursie biowładzy, dała impuls do rozwoju ponowoczesnych dyskursów biopolitycznych, skoncentrowanych na odsłonięciu represyjnych technik biowładzy prowadzących do kontroli procesów życia i śmierci. Biopolityka, rozumiana w szerokim sensie, wskazuje, zatem na istotne związki pomiędzy polityką a kategorią życia (*bios*). Współczesny dyskurs biopolityczny koncentruje się na demaskacji i krytycznej analizie represyjnych i stratyfikacyjnych działań polityki na sferę życia jednostki w dobie ponowoczesnej.

W centrum analiz sytuuję problem korporalności podmiotu postrzegany w kontekście dyskursu współczesnej biopolityki. W tym kontekście proponuję rozważyć działania polityczne generujące współczesne modele i projekty korporalności w sferze kultury, waloryzujące cielesność w refleksyjnym projekcie tożsamości jednostki.

W pierwszej części wystąpienia proponuję rozważenie historycznych i metodologicznych źródeł współczesnych dyskursów biopolitycznych, ich teoretycznego zróżnicowania i specyfiki przedmiotowej dyskursu.

W części drugiej, której celem jest ukazanie wpływu idei biopolitycznych na kształtowanie modeli korporalności podmiotu we współczesnej kulturze i nową konceptualizację podmiotu, zależną od dynamiki kultury, techniki i postępu naukowego.

Analizując wzajemne związki biopolityki z postmodernistycznymi modelami korporalności podmiotu odwołam się do adekwatnych w tym zakresie teorii: stanowisk antropopolityki i obecnych w jej ramach dyskursów thanatopolityki, a także etopolityki i biosocjalności, przywołując między innymi stanowiska Nikolasa Rose'a, Antonio Negriego, Giorgio Agambena, Paula Rabinowa. Krytyczne ujęcie tendencji biopolitycznych zaprezentuję w kontekście obecnej w dyskursie ponowoczesnym idei „polityki emancypacji" i „polityki życia" Anthony Giddensa i Zygmunta Baumana. Wskazując na perspektywy biopolityki w jej aspekcie biotechnologicznym odwołam się do współczesnych stanowisk feministycznych Rosi Braidotti i Donny Harawey.

mgr Marcin Subczak
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

„Polityka Dobra" w filozofii Platona

[sekcja IV – 22 VI 2012 – zbór]

1) Antecedencje Platońskiej działalności politycznej:
– sporny wpływ antydemokratycznych tradycji rodzinnych,
– obserwacja i diagnoza ówczesnych organizacji ustrojowych,
– sycylijski „eksperyment polityczny."

2) Sokratejskie dziedzictwo i jego filozoficzne konsekwencje kształtujące polityczną myśl Platona:
– dobro duszy jako „najwyższa wartość,"
– wiedza jako fundament działania,
– „między oligarchią a demokracją" (*Apologia*),
– prawo – naczelną normą życia obywatelskiego (*Kriton*).

3) Indywidualny „interes" troski o dobro duszy wobec publicznych wymiarów politycznej działalności:
– postulat przemiany jakości życia politycznego,
– władca jako realizator „wartości" i „interesów" – kluczowa funkcja głowy państwa,
– kształcenie przywódców państwa przejawem troski o dobro wspólne,
– filozof kandydatem na „politycznego przewodnika" (*Gorgiasz*),
– struktura państwa a struktura ludzkiej duszy.

4) „Utopia Platońskiego *Państwa*" projektem realizacji Dobra:
– *u/topos* (miejsce, którego nie ma) a „ustrój obecny w duszy",
– idealne państwo a „wewnętrzna twierdza" duszy,
– filozoficzna *paideia* jako eksplikacja „paraboli jaskini" (teza W. Jaegera),
– kompetencje filozofa jako polityka: najwyższa wiedza (*megiston mathema*) i dzielność etyczna (teza H.-G. Gadamera).

5) Urzeczywistnienie „prawdziwej polityki" – „powrót do jaskini" i restauracja porządku (teza E. Voegelina i jej interpretacja):
– Dobro jako najwyższa zasada a jej powszechna, naczelna „wartość" (konsekwencje „ontyczno-etyczne"),
– Piękno, Prawda, Proporcja (miara/harmonia) (*Polityk, Timajos*),
– Sprawiedliwość realizacją Dobra,
– Dobro a „boski wzór" porządku,
– paradoksalność „totalitaryzmu" Dobra (teza K. Poppera).

проф. Степан Сулакшин

(Россия – Центр проблемного анализа и государствен-но-управленческого проектирования, Москва)

Цели и ценности в государственном управлении

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Ценности и цели – ключевые понятия в государственном управлении. В данном докладе они рассматриваются как категории психолого-деятельностного происхождения (рис.1).

Рис.1. Место интереса, цели и ценности в государственном управлении

Потребность рождает интерес, который мотивирует человека на деятельность, устанавливая цели и самые важные цели для него, в том числе в виде жизни людей. Знание целей позволяет идентифицировать проблемы, как препятствия на пути их достижения. Проблемы в свою очередь декомпозируются на задачи управления и приводят в действие государственный механизм управления.

Если интересы удовлетворяются, тогда не нужны манипуляции на выборах, тогда люди и так полюбят свое руководство и проголосуют за него, потому что оно решает проблемы этих людей. И такой циклический, гармонический тип управления в стране – самый эффективный, самый гармоничный, самый устойчивый.

Можно сказать, что ценностное пространство выбора государственных управленческих решений как минимум трехмерно (рис. 2).

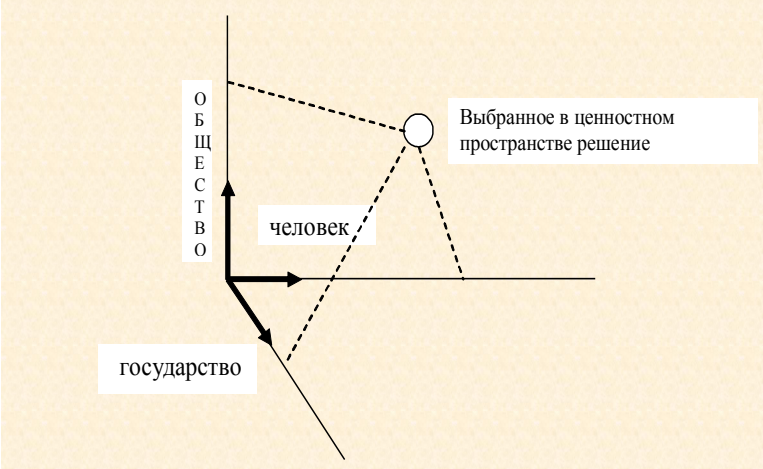

Рис. 2. Ценностное пространство выбора управленческих решений

Основная цель развития любой страны – это устойчивое развитие, это народосбережение, это социальный гуманизм и т.д. В этом свете можно сделать несколько диагностических оценок современной экономики и социальной сферы. Научное обеспечение государственного управления, оперирование прежде всего ценностями, связанными с нашей жизнью, с нашим государством, с его будущим, через специальную проектную управленческую методологию способны гарантировать гармоничное, успешное развитие и счастливое будущее нашей страны.

prof. UMCS dr hab. Stefan Symotiuk
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Architektonika świata wartości

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

U podstaw dzisiejszego „turbo-kapitalizmu" stoi etyka Rawlsa, łącząca teorię gier z etyką Kanta i teorią konserwatywnego „człowieka klasy średniej" Arystotelesa.

Można ją przekroczyć przez inaczej skonstruowaną aksjologię, co zostanie przedstawione.

доц. Татьяна В. Шоломова

(Россия – Российский государственный педаго-гический университет им. А.И. Герцена, Санкт-Петербург)

Потребительские ценности как эстетический код: от К.Маркса до П.Бурдье

[sekcja II – 22 VI 2012 – sala A]

На общество потребления в современной России есть два взгляда: критика и попытка бесстрастного анализа. Критика имеет видимость нравственно обусловленного взгляда на проблему.

Западная традиция критики восходит к К. Марксу и марксизму, продолжается у неомарксистов (Г. Маркузе) и «околонеомарксистских» авторов (Г. Дебор) с разной степенью убедительности. Беспристрастная аналитика потребления начинается с работ Ж.Бодрийяра. Решающее значение для понимания современного состояния общества имеет теория П.Бурдье, в соответствии с которой минимальные различия вкуса становятся основой социального суждения.

В России процесс потребления и реакции на него осложняется традиционным отрицательным отношением к богатству и длительным воздействием советской идеологии с идеалом насильственного аскетизма. Затем наступил недолгий процесс реабилитации ценностей потребления (конец 1990-х – середина нулевых, когда социологи и находили зародившийся «средний класс» со всеми присущими ему ценностями, включая потребительские). Данный период сменился периодом ожесточенной критики, как в традиционной русской философии (А. Казин), так и в философских концепциях постмодернистского образца (А. Секацкий).

Параллельно присутствует не настолько популярный, но влиятельный анализ общества потребления — концепции В.Ильина и Г. Тульчинского. Поэтому данный доклад следовало бы назвать «Ценности потребления от Маркса до Ильина и Тульчинского» — опираясь на исторически присутствующую критику потребительских идеалов они показывают, как, с эволюцией общества, механизм потребления превращается в регулятор социального поведения, выполняющий не развращающую и деморализующую, а эстетически формирующую и смыслопорождающую функцию.

prof. WSL dr hab. Wiesław Sztumski
(Polska – Wyższa Szkoła Lingwistyczna, Częstochowa)

Wartości i antywartości

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

W ciągu stuleci sferę aksjologii budowano na fundamencie podstawowych wartości etycznych, uznawanych za ogólnoludzkie i niezmienne. Takie wartości występują w obrębie różnych wyznań, ideologii, partii politycznych, instytucji społecznych, profesji i grup interesu. Wykazują one dość dużą bezwładność, stabilność i trwałość. Praktycznie nie zmieniają się na kolejnych etapach ewolucji kultury. Etyka ufundowana na nich mogłaby być globalną, ponadczasową i absolutną. Ale mimo prób podejmowanych przez uniwersalnych lub globalnych humanistów daleko jest jeszcze do realizacji idei takiej etyki, ponieważ te wartości są w istocie imponderabiliami. Dlatego wciąż funkcjonują etyki zbudowane są na wartościach względnych, które zmieniają się coraz szybciej, proporcjonalnie do tempa postępu cywilizacyjnego. Od dwudziestego wieku wartości etyczne podlegają kwantyfikacji i parametryzacji. Coraz mniejsze są przedziały natężeń, w których zachowują one swoją tożsamość. W granicznym przypadku, prowadzi to do ich negacji, gdyż bardzo małe natężenia postrzega się jako zanik. W ich miejsce mogą pojawić się inne wartości – komplementarne w stosunku i przeciwstawne – czyli antywartości. Antywartością jest to, co obraża aktualne pojęcie moralności, zakorzenione w świadomości społecznej. Z tego powodu można je rozumieć jak wartości negatywne, chociaż nie w pełni słusznie. Z różnych powodów, głównie komercyjnych, coraz częściej dokonuje się substytucji wartości przez antywartości. Na ich bazie kształtuje się anty-etyka będąca zaprzeczeniem etyki w jej tradycyjnym rozumieniu. Przedmiotem rozważań są konsekwencje tej substytucji wartości oraz ocena anty-etyki.

prof. dr hab. Maria Szyszkowska
(Polska – Uniwersytet Warszawski)

Polityka a moralność z perspektywy wolności człowieka

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Wolność człowieka zależy od dwóch czynników: od braku samo-zniewolenia oraz od sytuacji politycznej w państwie. W związku z tym odróżniam wolność wewnętrzną oraz wolność zewnętrzną. Tę pierwszą można osiągnąć także w warunkach politycznego zniewolenia, bądź na przykład w więzieniu. Wolność wewnętrzna, to inaczej przejaw pozytywnego nieprzystosowania do środowiska. Warto zaznaczyć, że jest ona warunkiem twórczości nie tylko artystycznej i literackiej, ale także naukowej. Wolność wewnętrzna leży także u podłoża działań politycznych mający charakter buntu wobec zastanych rozwiązań politycznych, gospodarczych, społecznych.

Wolność zewnętrzna nie zawsze prowadzi ku wolności wewnętrznej, bowiem większość jednostek bywa bierna i woli łatwiejszą drogę, czyli przystosowywanie się do funkcjonujących powszechnie wartości.

Z punktu widzenia wolności zewnętrznej człowieka, niezbędne jest rozgraniczanie sfery polityki oraz moralności. Trzeba zaznaczyć, że odmienne kryteria oceny funkcjonują na gruncie moralności oraz polityki. Dążenie do tego, by polityka była moralna stanowi ukryty zamysł, by narzucić poglądy moralne jednej z grup światopoglądowych całemu społeczeństwu żyjącemu w państwie demokratycznym. W ustrojach totalitarnych, czyli odznaczających się monizmem światopoglądowym, oczywiste jest podleganie moralności polityce.

prof. dr hab. Roman Tokarczyk
(Polska – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Meandry modelowych relacji polityki z wartościami i interesami

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Tytuł konferencji *Polityka a wartości i interesy* opiera się na tezie przeciwstawiającej politykę wartościom i interesom i jednocześnie podkreślającej związek wartości i interesów. Przeciwstawienie to słabnie po uwzględnieniu występowania kategorii wartości politycznych i kategorii interesów politycznych. Ma wówczas głównie sens przeciwstawności w odniesieniu do relacji polityki z kategoriami wartości niepolitycznych i kategorii interesów niepolitycznych. Nawet zawężenie ogółu opisowych relacji polityki do jej relacji z wartościami niepolitycznymi i interesami niepolitycznymi nie usuwa możliwości łatwego zejścia na poznawcze manowce kazuistycznego subiektywizmu. Każdy bowiem myślący człowiek może mieć własne mniemania dotyczące zarówno sensu takich pojęć jak polityka, wartość i interesy jak również treści ich relacji. Możliwość ową wzmacnia dominująca obecnie w świecie ideologia liberalizmu z jej przewodnimi ideami indywidualizmu i wolności.

Z tego względu rozważanie relacji polityki z wartościami niepolitycznymi i interesami niepolitycznymi, pretendujące do obiektywnego znaczenia poznawczo-filozoficznego i (albo) naukowego, powinno być modelowane w ogólnych formach omijających manowce kazuistycznego subiektywizmu. Rozważania nad owymi relacjami powinny być poprzedzone sprecyzowaniem sensu modelu polityki, modelu wartości i modelu interesów wśród wielu sposobów ich rozumienia.

Wśród modeli polityki znane są głównie takie jej modele jak model formalno-prawny, model behawioralny, model funkcjonalny i model racjonalny. Rozliczne są, jak wiadomo, modele systemów wartości i podobnie są rozliczne modele systemów interesów.

Zależnie od przyjmowanych kryteriów przy rozważaniu relacji polityki z wartościami i interesami mogą to być relacje przebiegające po meandrach ich: zgodności, neutralności niezgodności, etyczności, legalności, polityczności, religijności, świeckości, sceptycyzmu, ekonomiczności, socjalności, rynkowości, centryzmu, lewicowości, prawicowości, i także inne.

Wszystkie te relacje mogą tworzyć spektra relacji uwarunkowane spektrami pojmowania sensu pojęć tworzących owe relacje polityki, wartości, interesów.

Za najbardziej dojrzały i dostosowany do poziomów rozwoju wiedzy i potrzeb czasów obecnych uznaję model biopolityczny inspirowany biopolityką i biojurysprudencją. W modelu bioetycznym relacji polityki z wartościami i interesami życie we wszystkich jego przejawach i zakresach tworzy prewartość dla wszystkich innych wartości i interesów i prenormę dla wszystkich sposobów pojmowania sensu polityki i jej realizacji w praktyce społecznej.

Mgr. Veronika Vašková
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Politika, etika a morálka – vzťahové a interpretačné súvislosti

[sekcja III – 23 VI 2012 – sala B]

Práca analyzuje pojem politiky, pretože samotný pojem politika je u väčšine ľudí vnímaný a interpretovaný rôzne. Presné objasnenie pojmu politika nám uľahčuje lepšie pochopiť politické dianie v celej jeho šírke. Práca sa sústreďuje na vzťah morálky a etiky, pretože kľúčové miesto v politike patrí človeku a práve vtedy vstupujú na scénu hodnoty a morálka, ktoré sú s človekom nevyhnutne spojené. Úlohou dnešnej etiky politiky nie je len kontrola štátnej a súkromnej politiky, ale práve tvorba etických štandardov a konštituovanie inštitúcii, ktoré ich budú prijímať a zabezpečovať. Teda bez etiky v politike niet pokoja ani spravodlivosti, len pokoj a práva sú zárukou prosperity všetkých.

dr Jan Wadowski
(Polska – Politechnika Wrocławska)

Poszukiwanie wartości w cywilizacji naukowo-technicznej

[sesja plenarna – 24 VI 2012 – sala kolumnowa]

1) Pytając o wartości zakładamy, że istnieją one jako realne cele dążeń indywidualnych i społecznych.

2) Sposób funkcjonowania cywilizacji naukowo-technicznej jest realizacją określonego systemu wartości.

3) Konieczne jest wprowadzenie określonego podziału wartości.

4) Fundamentalną „wartością" jest nasze człowieczeństwo.

5) Warunki egzystencji w systemie współczesnej cywilizacji mogą prowadzić do regresu człowieczeństwa.

6) Osiągnięcia techniczne i naukowe wykorzystywane są do manipulacji, ale mogą równocześnie wspomagać rozwój człowieka.

7) Edukacja i wychowanie są często nieadekwatne do sytuacji cywilizacyjnej dzisiejszych społeczeństw.

8) Coraz częściej, również w aktywności politycznej, zestaw wartości deklarowanych jest odmienny od wartości realizowanych.

9) Daje się zauważyć dużą toksyczność środowiska społecznego i medialnego głównie przez relatywizację wszelkich wartości z wyjątkiem konsumpcjonizmu i egoizmu.

10) Współczesny człowiek poszukuje – mimo propagandy praktycznego materializmu – jakiejś duchowości.

11) Duchowość, odkrywanie podstawowych wartości, może stać się płaszczyzną spotkania się kultur i religii.

12) Różnorodne ruchy alternatywne cieszą się dużym zainteresowaniem, wypełniając przestrzeń jaka powstała po zmarginalizowaniu zorganizowanej religii.

13) Cywilizacja Zachodnia ma szanse przetrwać, jeśli politycy faktycznie służyć będą dobru publicznemu.

14) Istnieje konieczność stworzenia globalnego modelu wartości co do których zgodzili by się przedstawiciele różnych systemów politycznych, społecznych czy religijnych.

15) Stworzenie takiego systemu wartości może być *conditio sine qua non* do przetrwania ludzkości.

mgr Marek Woch
(Polska – Uniwersytet Warszawski)

Filozofia prawa a instytucja Trybunału Konstytucyjnego

[sekcja I – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

Trybunał Konstytucyjny, dzięki Konstytucji z dnia 2 kwietnia z 1997 r., zyskał poszerzony zakres działalności w stosunku do pierwotnych rozwiązań. Trybunał posiada kompetencje w zakresie:

1) orzekania zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;

2) orzekania zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;

3) orzekania zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;

4) orzekania zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych

5) orzekania w sprawach skargi konstytucyjnej, o której mowa w art. 79 ust. 1;

6) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;

7) rozstrzygania w sprawie przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczpospolitej;

8) Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Biorąc pod uwagę, iż sądownictwo konstytucyjne jest przedstawiane jako strażnik demokratycznego państwa prawnego, praworządności, sprawiedliwości, godności człowieka oraz praw człowieka należy zadać pytanie: w jakim zakresie rozumowanie oparte na aksjologii prawa naturalnego pozwalałoby uznać, że przepisy drastycznie naruszające przyrodzone prawa człowieka nie są w ogóle prawem? Oraz czy znajdują te okoliczności odzwierciedlenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, a jak tak to w jakim wymiarze?

dr Ryszard Wójtowicz
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Enancjodromia prawa naturalnego. Wybrane aspekty

[sekcja I – 23 VI 2012 – sala kolumnowa]

Enancjodromia prawa naturalnego to próba ukazania jego funkcji i znaczenia jako swoistej praktyki społeczno-kulturowej. Takie ujęcie zagadnienia wymusza zastosowanie „nowej" metody i konwencji, obok racjonalnej rekonstrukcji i krytycznej analizy prawa naturalnego.

Historyczna rekonstrukcja i w jej ramach analiza prawa naturalnego okazuje się niewystarczająca do ukazania „genealogii" jego funkcji i treści.

Enancjodromia ukazuje zachowania jednostki jak i praktykę społeczną jako przejście od nieświadomości (tak jednostkowej jak i społecznej) np. prawa słusznego, sprawiedliwego, do świadomości owego prawa, jego artykulacji w ramach praktyki społeczno-kulturowej.

Zatem prawo naturalne ujęte jako praktyka społeczno-kulturowa, konstytuowane jest przez „dyskurs" powyższego kontekstu. Stąd dla ujęcia istoty prawa naturalnego niezbędna jest analiza owego dyskursu.

Stąd enancjodromia to propozycja interpretacyjna prawa naturalnego, jego funkcji i treści w kontekście społeczno-kulturowym. Zarazem zastosowanie owej konwencji interpretacyjnej pozwala osiągnąć zadawalającą treść poznawczą.

prof. dr hab. Andrzej L. Zachariasz
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Neoliberalizm jako doktryna postmodernistycznego imperium

[sesja plenarna – 21 VI 2012 – sala kolumnowa]

Po upadku tzw. wielkich ideologii współczesność bywa odbierana jako czas pustki idei i bezcelowego następstwa przypadkowych zdarzeń. Przekonanie to jest złudne. Żyjemy w okresie konfrontacji dwóch ideologii tj. tzw. neoliberalizmu i religijnych fundamentalizmów politycznych (zwłaszcza fundamentalizmu islamskiego) a także na obrzeżach imperialnego tradycjonalizmu (Rosja) oraz komunizmu korporacyjnego (Chiny). Neoliberałowie, a w szczególności politycy USA i UE po upadku europejskiego komunizmu podjęli ideę liberalnej rewolucji w skali globalnej. Lata dziewięćdziesiąte ubiegłego wieku to początek realizacji projektu. W Europie jego efektem było zjednoczenie Niemiec i włączenie w system kapitalizmu wolnorynkowego krajów postsocjalistycznych. Warunkiem realizacji projektu jest wyeliminowanie ewentualnych zagrożeń. Tymi były pozostałości porządku socjalistycznego w Europie (Jugosławia) oraz tzw. autorytaryzm polityczny a także bazujący na fundamentalizmie terroryzm islamski. Realizacji tej idei służyła doktryna o nadrzędności praw człowieka i obywatela nad zasadą suwerenności i niepodległości oraz ideologia tzw. państw osi zła. Uprawniała ona do interwencji w wewnętrzne sprawy państw naruszających prawa człowieka i stanowiących zagrożenie dla tzw. pokoju (porządku) światowego. Rozstrzygającym argumentem na rzecz interwencji militarnej okazał się zamach z 11 września 2001 na World Trade Center w Nowym Jorku.

Konstruowanie imperium liberalizmu pod przewodnictwem USA napotkała jednak na przeszkody. Są nimi niepowodzenia w Iraku i w Afganistanie, samodzielna polityka narodowa Rosji oraz Białorusi i Ukrainy, pretekst Iranu, potęga gospodarcza i militarna Chin. Przeszkodom tym towarzyszy kryzys gospodarczy w Stanach Zjednoczonych i załamanie gospodarcze Europy. Niemniej o sukcesie lub niepowodzeniu liberalnego projektu państwa światowego przesądzą zmiany demograficzne w Europie i Stanach Zjednoczonych. Liberałom pozostaje nadzieja, że przyszłość znajdzie dla niego miejsce w muzeum utopii i nie podzieli on losu doktryn i działań skazanych na śmietnisko dziejów.

Mgr. Sandra Zákutná
(Slovensko – Prešovska univerzita, Prešov)

Aktívne občianstvo vo filozofii I. Kanta a A. Fergusona

[sekcja IV – 23 VI 2012 – zbór]

1) Koncepcia filozofie dejín predstaviteľa škótskeho osvietenstva Adama Fergusona v porovnaní s filozoficko-dejinným myslením I. Kanta s osobitým zreteľom na Fergusonovu prácu *Esej o dejinách občianskej spoločnosti* a Kantove *malé spisy.*

2) Komparácia myšlienok o vzniku a vývoji občianskej spoločnosti u oboch mysliteľov, jej základné znaky, forma a pravidlá.

3) Analýza pokroku ľudstva založenom na aktivite spoločnosti ako základnom hybnom princípe formovania občianskej spoločnosti – obaja autori začínajú vysvetľovanie vzniku občianskej spoločnosti od združovania ľudí a s rovnakým optimizmom a nádejou v budúcnosť smerujú k občianskej spoločnosti a zväzu štátov.

4) Objasnenie Fergusonovho a Kantovho presvedčenia o dôležitosti aktívnej občianskej účasti v politickom svete a nenahraditeľnej úlohe jednotlivca, ktorý, ak má politické práva, musí mať aj určitý podiel na vláde svojej krajiny.

5) Kantova predstava občianskej spoločnosti, riadiacej sa právom, ktorej vytvorenie nie je možné na základe vôle jednotlivcov, ale je závislé na spoločnom kolektívnom konaní pod jednotným riadením.

6) Objasnenie myšlienky politického konfliktu ako hlavného mechanizmu politického zlepšenia, zmeny a postupnej stabilizácie

7) Politika ako aktívna činnosť, ktorá má napomôcť rozvíjať a strážiť právo, zákony, rovnosť a slobodu občanov.

dr Włodzimierz Zięba
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Polityczny wymiar idei tożsamości

[sekcja I – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

W referacie przedstawiam krytycznie poglądy wiążące ideę tożsamości z politycznością (np. A. Giddens, Z. Bauman). Na całokształt tej konglomeracji składają się następujące subtezy:

1) źródła pojęcia tożsamości politycznej sięgają swym zasięgiem do źródeł nowoczesności, a tym samym upadku tradycyjnego porządku społecznego, w którym urodzenie determinowało tożsamość.

2) Tożsamość wyłania się wraz z powstaniem wspólnot już nie narodowych, ale „ideowych"/ideologicznych. W tym też sensie wiąże się z kryzysem przynależności, obrazowana jest metaforą wykorzenienia.

3) Idea tożsamości w wymiarze politycznym sprawia, że staje się ona uwikłana w konflikty interesów politycznych operujących dialektyką tożsamości (przynależności) i wykluczenia (różnicy). Ewidentne uwikłanie aksjologiczne tej idei podsuwa problem czy jest ona ideą pierwotną, pochodną, czy też synonimiczną z jakimś repertuarem wartości i przekonań.

4) Idea tożsamości w tym wymiarze stanowi pojęcie mętne i deflacyjne, jednakże najtrafniejsze ujęcie jej konotacji przynosi idea tożsamości narracyjnej. Przy tym rozumieniu tożsamość staje się nie tyle dana, co zadana (konstruowana w sensie bricoleura) oraz cząstkowa, krucha i prowizoryczna. Mętność tej idei podkreślają takie określenia jak: „poczucie tożsamości", „pseudotożsamość", „zmiana tożsamości", „trzeźwa tożsamość", „metatożsamość".

5) Pojęcie to wpisuje się w paradygmat odziedziczony po filozofii podmiotu, albowiem tożsamość narracyjna to ciągłe, podlegające nieustannym korektom uspójnianie narracji biograficznych, a więc wymagające świadomości refleksyjnej.

6) Tożsamość rozpada się na szereg rozmaitych podtożsamości sytuacyjno-wspólnotowych i staje się przedmiotem/narzędziem walki o uznanie.

prof. UR dr hab. Grażyna Żurkowska
(Polska – Uniwersytet Rzeszowski)

Demokracja radykalna (polityka w post-politycznym świecie)

[sesja plenarna – 22 VI 2012 – sala kolumnowa]

Mimo werbalnej zbieżności, moja koncepcja nie ma nic wspólnego teorią E. Laclau czy Ch. Mouffeta, poza tym, a wbrew przekonaniu F. Fukuyamy, że nie traktuję demokracji liberalnej jako kresu ludzkich możliwości. Odrzucam też Habermasowsko-Rawlsowski model *demokracji deliberatywnej*. Moja koncepcja demokracji wyrasta z idei radykalnego zakorzenienia człowieka w byciu *Realnego*. Z idei radykalnego zakorzenienia wyprowadzam koncepcję radykalnego uczestniczenia człowieka w świecie. Odrzucam model *demokracji reprezentacyjnej* na rzecz *bezpośredniego uczestniczenia*, którą wyprowadzam z idei *współprzedsiębrania* ludzi/rzeczy.

Tradycyjnie, ustrój polityczny był traktowany jako gotowy projekt, który władza zwierzchnia oferowała ludziom. W analogiczny sposób traktowana jest demokracja dzisiaj: jest to nadal gotowy projekt, który władza przedstawicielska oferuje wyborcom. Jej negatywną konsekwencją: jest [1] *demokracja dystrybutywna* oraz wynikająca z niej [2] *świadomość roszczeniowa*. Polityczna idea demokracji przedstawicielskiej oznacza: [1] zastąpienie współuczestniczenia pozorem reprezentowania i: [2] dobrowolne skazanie się na ubezwłasnowolnienie. Punkt 1 i 2 traktuję jako fundament wszelkiej władzy.

Demokracja to ustawiczne uwewnętrznianie sprawstwa, permanentne demokratyzowanie siebie. Fenomen ten nazywam *udomowianiem sprawstwa*. Warunkiem demokracji politycznej (DP) jest demokracja personalna (DP): nie ma demokracji bez demokratów. Twierdzę, że nigdy nie byliśmy demokratami. Demokracja jest kategorią *psychopolityczną* i oznacza *demokratyczność ludzi.*

Warunkiem podmiotowości (warunkiem bycia świata) jest sprawstwo. Ten, kto utracił sprawstwo, utracił zdolność podmiotowienia. Nie każda aktywność niesie potencjał sprawstwa. Sprawstwo jest związane radykalnym zakorzenianiem w świecie. Obecnemu modelowi demokracji brakuje takiego zakorzenienia.